

Zivot

KULTURNÉ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

FEBRUÁR ♦ ÚNOR ♦ LUTY 1972 ♦ CENA 1 ZL 2.

JOZEF HORÁK

návrat

1.

Vojna sa vybesnila, nemohla večne trvať.

Chlapí — vojaci sa jeden po druhom vracači.

Tak došiel neskoro za poslednými aj Matúš Gajdoš.

Dávno mal gázdovať na gajdoškom grunde, kosiť, orat za dvoch. A mal už mať aj mladú ženu do posteľ i do roboty a kŕdlik detí, s ktorými by sa bola mala Gajdoška-mať tešíť, hojdaj ich v maľovanom bežčove. Hlavne, že prišiel, vrátili sa spokojnejšie časy, tiché dni a nemé noci. Vrátili sa večery, keď sedávali u Gajdošov vsetci pochomade a synovia rozprávali, spominali strašné krvavé zážitky. O hladných chlapoch, o krví a smrti, o kalikách, o hlate a chorobách, o ohni, ktorým páli domy a ľudí vyháňali do šíreho sveta. Ako sa pred nimi otvárala holá púšť, kde sa ľudia menili na polozveru a vylí ako vleči okolo čiernych hrobov.

Gajdoška-mater počúvala, zjašená; hrozné jej bolo hľadieť na Matúšove ruky, do jeho tváre, videla syna zatopeného v tom hroznom príboji. Jednako naozaj už vojnou nebolo. Ľudia dostávali zasa ľudské tváre, iba v srdeciach, vo svedomí mnohých ešte zožieraťa vojna pokoj. Ale čas je veľký lekár, rani, hoji, uzdravuje.

Bol to nový svet a v ňom noví ľudia.

Ponad nich hrmeľi nové časy.

Stará Gajdoška, Matúšova mať, nenachodila starý pokoj. Najstarší syn, Matúš, nebol ako býval. Inak si než ten, čo bol pred rokmi odšiel do vojny. Videla na jeho tvári chmáru. Chodil, robil, rozprával akoby nasilu. Na čelo pribudlo vrások, nejeden biely vlas pozeral na svet. Mater pochopila: syn niečo tají. Niečo tají a tajnosť ho zmá-

ra. Ale darmo striedla, nič nemohla objaviť. A Matúš žil v starom dome a mlčal. Z tých, čo sa povracali, mal už každý svoje hniezdo. Po dlhých štyroch rokoch bolo naráz dvanásť svadieb. To dedina nevidela a sotva už dakedy uvidí. I mladší Gajdoškin, Cyrko, už gázduje u dolných Kršiakov, ale grunt je stále bez nevesty. Ak mater prišomnela, Matúš iba rukou hodil a čudno sa usmial.

Co si to len jej syn priniesol z vojny?

Neraz hľadela na neho. Bola mu materou a ktože na svete má také srdce ako mater? Neustále cítila, akoby od Matúša tiekli čudné, nepríjemné, studené a fažké vlny. Snažila sa ich zachytíť, odhaliť tamstvo. Ale vlny zmizli, rozplývali sa, ustaraná mater ostávala sama. Zavše aj zahovorila:

— Matúš, Matúš, dieťa moje... Cas sa hýbe, uteká a nás dvor ostáva prázdnny...

Matúš iba:

— Mamo, mamo... Netrápte sa, ešte dosť času...

— Starneme...

— Ja som ešte mladý, uvládzem robotu...

— Otec už nedovlada...

— Netreba, uvládzem robotu i za dvoch.

— Ale jednako, synák, mal by si si obzrieť dievča...

— Dievčat dosť. Kto vie, či by šli...

— Len povedz.

— Neschajme to, mamo — hodil Matúš rukou a vstal.

Veľa bolo takýchto rozhovorov, ale Matúš ostával, aký prišiel. Ako kus čierneho kameňa, voda sa okolo neho krúti a on ostáva. Tú skalu nosila Gajdoška na pleciach.

A prečo?

To vedel iba Matúš.

A možno tá, čo v šírych ruských plánoch čakala na neho...

2.

Matúš ani sám nevedel, ako sa to stalo.

Ako zajatec pracoval na panstve Lazara Lazaroviča ďaleko v Permskej gubernii. Pravdaže, tam poznal ruské biele devušky. Voňali zemou a zelenou trávou ako on a ruky a lícia, a oči i smiech i piesne i pláč i slzy také ako devy tam hore na drsných Horniakoch slovenských. Ozval sa v ňom hlas krvi. Tak sa to stalo.

Nebo sa znieslo na zem. Tráva sa nehýbala, ako mŕtva hľadela dohora, smädná očakávajúca chladné kvapôčky rosy. Slnečné zapadal, vonavým večerom prúdili ponad stepou tiché spevy. Na brehoch riek sa triasli biele brezy. Voda sa potichu valila širokým korytom.

Matúš sedel na brehu a počíval, ako šepece tečúca voda. Hľadel do toho tichého prúdu, voda v ňom utekala a brala všetko — listie, piesok, čiernu žirnu zem, brala i Matúšove myšlienky. Zdalo sa mu, že voda nie je rieka, ale široká rôra, po ktorej utekajú hlboké brázdy. Voda je zemou a tá zem ho volá, väbi do zakliajej dedinky v horách.

Zašušfala tráva.

Rozihraná vlnka skočila naprieč rieku a člapla do mokrého brehu. Matúš sa strhol, zdvihol hlavu. Pri ňom stála biela Nika.

Telom prebehol žeravy krc. Zo zeme stúpala horúčka. Chcel zdvihnuť ruku, ale bola fažká, odkváclal do trávy. Pokúsal sa vstať, jednako ostal sedief, lebo sa šuchotavé sukné zvezli vedľa neho, dievča si sadlo k nemu na breh.

Sedeli chvíľu bez slova. Voda sa valila prúdom bez usťania. Zem bola mäkká, prsty viazli do nej ako

do periny. Sedeli a nehovorili. Čierny chrobák sa fažko predieral hustou trávou. Nika začala trhať trávu a hádzala ju do kalnej vody. Matúš, jej zachytí ruku, zabránil trhať trávicku. Ako keby bol čul výkriky trhaných stiebel. Chytí Niku ruku, ale ju nepustí. Pozrela na neho, chcela sa zasmiať, ale Matúš mal niečo v tvári, čo zadusilo smiech. Jednako nechávala ruku v jeho čiernej dlani. Mysleli si, že hovoria a to len mykali perami. A možno to bola nová reč, ktorou sa v takýchto chvíľach hovorí. Medzi nimi vyrástol nový svet. Odrázu nebolo ani rieky, ani brezového hája, ani trávy iba títo dva mladí stratenci presiaknutí pachom čiernej zeme.

Na čierne nebo začali vychodiť hviezdy; hľadeli na zem. Mraky sa vliekli dolu vodou.

Jednako všetko bolo plné svetla, ktoré sa rodilo v bielych kmeňoch briez.

3.

Stalo sa, čo sa vo svete často stáva: jedna z tých bielych ruských holubíc priplútala Matúša k sebe. Siel s ňou, ani si neuviedomujúc kam kráča a prečo kráča; iba to vnímal, že niekto, kto kráča s ním, hasí spaľujúci smäď, krotí rozbesnenú krv. Zabudol na všetko; na to, že je vojna, že je tisíc mil od domova, že ho očakáva pustý očovský grunt, otec, mater... Videl len nebo a zem, šíru ruskú step a tu, v tom stratenom svete, žena, ku ktorej sa upol celým životom.

A keď hrozný ruský revolučný zvrat zhľtol fabriky Lazarovičove, keď roztrhal jeho polia a lesy, keď ho zahnal do neznámeho sveta, vtedy boli tie dva mladí životy, Matúš a Nikin, spojené v jeden. Jeden z čiernych úvalín tatranských a druhý, čo vyrástol na šírych ruských nivách.

POKRACOVANIE NA 4. STR.

PROGRAM FNJ NAŠIM PROGRAMOM

Poznáme už obsah volebnej deklarácie Frontu národnej jednoty. Program obsiahnutý v tejto deklarácií sa opiera o uznesenie 6. zjazdu PZRS. V tomto uznesení sú zahrnuté myšlienky a túžby nás všetkých, ktorí sme sa zúčastnili celonárodnej diskusie pred zjazdom strany. Práve preto toto uznesenie 6. zjazdu PZRS je najlepšou volebnou platformou Frontu národnej jednoty, v rámci ktorého aktívne pôsobí aj naša Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku.

Volebná deklarácia FNJ bola uverejnená necelé dva mesiace pred 19. marcom, keď vo všeobecnom hlasovaní na kandidátov FNJ zvolíme nový Sejm. Je to obdobie, počas ktorého výbory FNJ všetkých stupňov budú viesť volebnú kampaň. Čaká ich teda veľa mimoriadnych úloh.

O týchto úlochach hovoril predseda CV FNJ, prof. dr. Jánusz Groszkowski na plenárnom zasadnutí CV FNJ, ktoré sa konalo 29. januára 1972. Pripomíname si výňatok z tohto prejavu: „Chceme — hovoril J. Groszkowski — aby si každý volič uvedomil aké smelé sú naše plány a zároveň koľko práce nás ešte čaká. Chceme, aby každý občan, každý spoločenské prostredie, videlo svoje miesto v dobrej práci pre spoločné dobro. Po voľbach do Sejmu PLR nás čaká ďalšia usilovná práca. Výbory FNJ budú vytvárať fórum občianskej diskusie o základných problémoch svojej oblasti a o metódach o formách realizácie ekonomických, sociálnych a kultúrnych úloh. Vo všetkých týchto práciach výbory FNJ budú zoskupovať široký spoločenský aktív, budú mu zverovať zodpovedné úlohy, pozdvihovať autoritu a význam spoločenskej práce všetkých občanov, stranikov a nestranikov. V našich radoch je miesto pre všetkých — nezávisle od sestanárovských rozdielov a vzťahu k náboženstvu; pre tých, ktorí uznávajú spoločensko-politicke zásady socialistického štátu. Pôjdeme k voľbám s jednotným programom, ktorý je dielom kolektívnej mудrosti národa; ktorého cieľom je spoločné dobro, a si vyžaduje sústredené úsilie celého polského národa.“

Ceská a slovenská národnostná menšina žijúca v PLR dávala vždy pekný príklad občianskej angažovanej činnosti. Aktívna vo svojej organizácii KSČaS v jej rámci sa zúčastňovala na všetkých akciách celoštátneho významu. Vo volebnej kampani sme pôsobili v rámci výborov FNJ, ktorých sme organickou súčasťou a prostredníctvom ktorých podielame sa na tejto kampani. S plnou dôverou podporujeme terajší program obsiahnutý vo volebnej deklarácií FNJ, ktorý možno vyjadriť dnes tak populárnym heslom: „Aby Poľsko silnelo a ľudia žili blahobytnejšie.“

Nás všetkých najviac bude zaujímať, — čo je pochopiteľné — program rozvoja územia, na ktorom žijú naše menšiny. Mal by byť teraz vytvorený iba na základe konkrétnych, dobre uvážených možností. Mal by byť teda reálny pre splnenie v stanovených terminoch. Treba priznať, že v minulosti, v niektorých obecných programoch FNJ na Spiši a Orave existovali body, ktoré neboli splnené, čo napriek realizácii mnohých iných postulátov vzbudzovalo u občanov dojem akejsi fikcie. V súčasnosti podeľmiová politika v našej krajinе vylučuje takéto javy. Ba ešte viac, jej dôsledná reálizácia, ktorá sa odráža v mnohých badateľných zmenách k lepšiemu, je zárukou nového štýlu, aký bude mať miesto v terajšej volebnej kampani. Samozrejme, zodpovednosť za ustálenie takéhoto reálnych miestnych programov spočíva na všetkých, ktorí sú členmi FNJ, teda aj na našej Spoločnosti.

Pôsobiac vo výboroch FNJ sme prostredím poľských občanov. Je nesmierne dôležité, aby sme si tento fakt uvedomili; v ničom to nenarušuje naše národnostné práva, ani ich nepopiera. Ako občania PLR sme spolu s celou spoločnosťou zodpovední za osudy a budúenosť celej krajiny, musíme sa vždy riadiť zásadou nadradenosťi štátových záujmov nad osobnými alebo regionálnymi práve v mene stále lepšej budúcnosti a dobra celej spoločnosti. Samozrejme to nevylučuje, ale naopak dokonca poukazuje na potrebu exponovať vždy, teda aj v rámci volebnej kampane naše veci vyplývajúce s príslušnosťou k inej národnosti, trebars také, ako naša účasť v tejto kampani, ako aj naše návrhy, ktoré by mali byť diskutované na obecných schôdzkach. Je tu teda pole pôsobnosti pre všetkých, dobre ovzdušie pre zdravé a smelé iniciatívy, ale aj podmienky pre vysvetlenie si na schôdzkach pochybnosti, v priebehu vecnej diskusie. Naša redakčná TRIBÚNA ČITATELOV je tiež k vašej dispozícii, to znamená, že budeme odpovedať na otázky čitateľov predložené počas trvania volebnej kampane.

Novozvolený Sejm PLR bude pracovať v priaznivom politickom ovzduší, ale zároveň bude musieť realizovať mimořiadne dôležité ustavodarne úlohy, také, ako schválenie národného spoločensko-hospodárskeho plánu na najbližších päť rokov, vypracovanie zmien v ústave PLR, ako aj zmeny zákona o národných výboroch a iné nemenej dôležité úlohy. Sejm bude bodiť aj nad úlohami, ktoré vytýčil 6. zjazd našej strany, a ktoré budú realizovať orgány štátnej správy. Bude to teda tvorivé a veľmi pracovitý obdobie, ktoré bude vyžadovať od poslancov mimoriadnu aktivitu tak na zasadnutiach Sejmu, jeho jednotlivých komisií, ako aj medzi voličmi. Kandidáti Frontu národnej jednoty na poslancov zaručia takéto rozumné a čestné reprezentovanie svojich voličov v Sejme. A na nich budeme hlasovať 19. marca t.r.

JIŽNÍ VIETNAM

Pod nátlakem svetového všeobecného mínenia omezili Američané rozprášovanie chemických prostredkov hubičich rostlinstva v Vietnamu. Ale devastácia prírody v Jižnom Vietnamu pokračuje, pouze s tím rozdielom, že je provádená jinými prostredky — prohlašuje v súvode americkej biolog, profesor Arthur Westing. Uvádí, že ohromné dvacetitunové buldožery a bomby ničí denně průmerné 400 hektáru džungle. Existuje zvláštna patnáctitunová bomba, ktorá „očisťuje terén“. V okruhu jednoho kilometra hyne vše živé. Podľa oficiálnych zpráv tyto bomby jsou svrhovány na Jižní Vietnam dvakrát týdně. Ve súvode Westing uvádí, že zaznamenal jednu svrženú pětibombu během týdne.

Za dvě léta bylo témoto novými metodami zničeno téměř tolik rostlinstva, jako za osm let, během nichž byly rozprášovány jedovaté substancie. V městech „očistěných“ armádou USA roste dnes pouze pýr. Obrovské krátery po bombách, vyplňené vodou, jsou líní moskytů — tedy epidemií malárie. Budou zapotřebí desítek let usilovné lidské práce, aby byly odstraněny následky této války.

CHORVATSKO

Od určité doby narústala v Jugoslávii — presnejši v Chorvatsku — vážná politická krize, vyvolaná postojem některých činitelů, kteří nedodržovali politickou linii SKJ.

Již v lete 1971 president Tito výrazne hovořil o této situaci, a ačkoliv nejmenovala přímo kruhy ani jednotlivé osoby, upozornil, že když to bude nutné, budou odhaleny.

Konečně krize dozrála a udalosti v SFRJ, především reakcí vystoupení nacionalistických sil s kontrarevolučním posláním, vyvolaly nástup proti nim. 12. prosince na plenu ÚV SKJ ustoupila předsedkyně ÚV Savka Dabcevičová — Kučarová a řada dalších osobností. Současně z výkonného výboru SKJ odešel Mika Tripalo, jeden ze tří zástupců Chorvatska v nejvyšším státním orgánu SFRJ.

Ustíl o vypořádání se s protispolečenskými a antisocialistickými živly vedlo k aktivizaci jugoslávských komunistů i dělnické třídy a dalších sil ve společnosti SFRJ.

Druhá konference SKJ, jež se sesla počátkem února 1972 v budově Slezské skupiny v Bělehradě, byla svolána usnesením předsednictva SKJ z prosince minulého roku. Z dokumentu vyplývá, že hlavním na pořadu konference bude projednání činnosti strany, její úlohy a postavení v současné fázi vývoje jugoslávské společnosti a reforma politického systému po loni přijatých ústavních změnách.

V tezích konference jsou zdůrazněny společné zájmy jugoslávských národů v rámci jednotného jugoslávského státu a vedoucí role svazu komunistů i jeho integrující funkce v rámci mnohonárodnostní FSRJ.

MEXIKO

Počet obyvatel Mexika brzy překročí paděsát miliónů. Ještě pred paděsáti lety mela tato země pouze čtrnáct miliónov obyvatel, počátkem druhé svetovej války necelých dvacet miliónov. Roční prírůstek obyvatelstva čini 3,5 procenta a je jednou z nejvyšších na svete. Jestliže se

Z DOMOVA A CUDZINY

udrží, bude mít Mexiko za dvacet let 100 miliónov obyvatel. Délka života průměrného Mexičana se prodloužila pouze za jedno pokolení téměř dvojnásobně, z 33 na 63 leta.

Dnes děti do 14 let tvoří skoro polovinu obyvatel; je tedy obyvatelstvo země v 50 procentech v neprodukčním věku, což je pramenem obrovských ekonomických a sociálních napětí. Kromě toho je obydlení země velmi nerovnoměrné v důsledku geofyzických a civilizačních podmínek. Téměř jedna čtvrtina obyvatelstva je seskupena v třech největších městech: Mexiku, Guadalajare a Monterrey. Nejhustěji je zalidněna centrální oblast země. Tento proces koncentrace a neplánované urbanizace pokračuje z roku na rok.

Mexiko se rozkládá na ploše téměř dvou milionů čtverečních kilometrů, je tedy šestkrát větší než Polsko. Avšak pouze patnáct procent půdy se obdělává, přes čtyřicet procent tvoří pastviska, asi deset procent úhor a třetina povrchu je pokryta lesy.

Tato čísla výrazně ukazují obrovské problémy státu. Veškerá příjmy státní pokladny a daně musí být za této situace určovány především na úhradu lavinovité narůstajících sociálních potřeb, na osvětu a výchovu, zdravotnictví a sociální péči, na stavbu silnic, škol, nemocnic atd.

Nutno ještě uvést, že demografická politika, plánování v celostátním měřítku, kontrola těhotenství — jsou v zárodku.

Kresba znázorňující přistání pojmenovaného Marsu-3, kterou uveřejnil sovětský tisk. CAF — TASS

magnetické pole, které by chránilo planetu před zhoubným působením bombardování slunečním zášením, o němž jsem se již zmínil. Dalším faktorem je blízký pás planetoid, který v obrovském množství spadá na Mars a hloubí velké krátery.

Na závěr bych chtěl podotknout, že kromě dr. Andrzeje Woszczyka z astronomického observatoře University Mikuláše Kopernika v Toruni se u nás v Polsku nikdo nezabývá zkoumáním planet. To, co jsme mohli prozkoumat s naším zařízením, již jsme prozkoumali. K dalšímu průzkumu jsou potřebné kosmické sondy, a ty nemáme. Zábýváme se tedy teorií hvězd a planet, necháváme těm, pro něž jsou dosažitelné prostřednictvím raket.

Zapsal: Henryk Boruciński

MARS

Na téma posledních průzkumů Marsu hovoří dr. Slawomir Ruciński, asistent astronomického observatoře Varsavské univerzity:

„Doposud v historii kosmických letů neexistovala taková koncentrace průzkumu jedné planety, jaká je nyní věnována Marsu. Tři kosmické sondy — sovětské Mars-2 a Mars-3 a americká Mariner-9 — se před půl rokem vydaly na cestu k červené planetě (čtvrtá, Mariner-9, selhala při startu). Po více než šesti měsících letu sondy „započaly“ asi 470 milionů kilometrů a nacházejí se na oběžné dráze kolem Marsu.

Na podrobné výsledky průzkumu musíme ještě chvíli počkat. Ale určité výsledky již známe. Např. Mariner pořídil snímky Deismose, jednoho ze dvou Marsových měsíců a zásobník sovětské sondy Mars-3 měkce přistál na povrchu planety.

Bez ohledu na výsledky průzkumu planety mají výpravy obrovský význam, protože jsou zdrojem velkého množství údajů o meziplanetárním prostoru. Pro bezpečnost kosmických letů jsou např. velmi důležité údaje o tzv. slunečním větru, který se někdy mění ve sluneční bouři. Vědci zkoumají tyto jevy a již dávno zjistili, že toto sluneční záření je pro živé organismy smrtelné.

Existuje na Marsu život? Již dnes víme, že ten „život“ by mohl být absolutně jiný než zemský. Rozhodují o tom nejenom nízké teploty a skutečnost, že zde chybí kyslík — konečně i na Zemi žijí bezkyslíkové organismy — ale také velmi nízký tlak a hlavně to, že zde neexistuje

NASÉ INTERVIEW

S POSLANCOM, DOC. DR. JAREMOM MACISZEWSKÝM, PREDSEDOM SEJMOVEJ KOMISIE PRE VEDU A OSVETU 5. VOLEBNÉHO OBDOBIA.

REDAKCIA ŽIVOT: Veľa počúvame o koncepciách zmien nášho osvetového systému. S čím môže v tejto oblasti počítať najmladšie pokolenie. Jedným slovom, čo v tomto smere už urobil Sejm, počas svojho piateho volebného obdobia?

DOC. DR. J. MACISZEWSKI: Úvodom musím konštatovať, že zmeny v našom osvetovom systéme sú predmetom hlbokej starostlivosti. Tak predstaviteľia rôznych kruhov, ako aj centrálny orgány sú presvedčené, že proces vedeckotechnickej revolúcie si vyžaduje základné a dôkladné zmeny nášho osvetového systému. Všeobecne povedané tieto zmeny mali by sa uberať niekoľkimi smermi: za prvé treba zlepšiť úroveň vyučovania, ako aj obsah vyučovania na našich školách, aby absolenti boli lepšie pripravení pre svoje povolanie a pre plnenie spoločenských úloh, ktoré nesie so sebou posledné štvrtstoročie 20. storočia. Osvetová politika vždy sa musí robiť vopred, musí predvídať a určovať budúcnosť. Výrazom starostlivosti o budúcnosť nášho školstva je povolanie štátym orgánmi Výboru expertov. Tento výbor má za úlohu nielen urobiť analýzu o stave našej osvety, ale predovšetkým ustáliť a navrhnúť najlepšiu konцепciu nášho osvetového systému z perspektívneho a rozvojového hľadiska. Domnievam sa, že to bude podrobnejšia konkretizácia patričných programových smerov obsiahnutých v uznesení 6. zjazdu PZRS, v ktorom sú napr. smernice týkajúce sa zovšeobecnenia stredného vzdelania.

Sejm, počas svojho piateho volebného obdobia sa veľmi intenzívne zaoberal problémami osvety, vyučovania a výchovy. Sejmová komisia pre vedu a osvetu, ako špecializovaný orgán Sejmu, sa zaoberala v podstate troma komplexnými otázkami. Za prvé to bola analýza súboru d'alekosiahlych problémov, účasť na ustáľovaní stratégie našej osvetovej politiky. Na tomto mieste by som chcel spomenúť také otázky ako napr. zavádzanie do praxe vydarených pedagogických experimentov, fungovanie nášho systému vzdelávania učiteľov, diskusie o návrhu nového zákona o právach a povinnostach učiteľov. K tomu treba ešte pripočítať komplexné chápání otázku vzdelávania pracujúcich, a veľa iných.

Za druhé to boli bežné otázky, ktoré komisia analýzovala a konkrétnu návrhy odosielala štátym orgánom, predovšetkým ministerstvu osvety a vysokých škôl.

V súvislosti s tým chcel by som predovšetkým upozorniť na komplex otázok spojených so starostlivosťou o dieťa. Ďalej to boli také otázky, ako napr. fungovanie systému poľnohospodárskej osvety, príprava kádrov pre stavebnictvo, činnosť podnikov zaobrajúcich sa zásobovaním škôl učebnými pomocníkmi, vybavovaním škôl atď.

Za tretie komisia sa zaoberala tými všetkými otázkami, ktoré vyplývajú z ustanodárenej funkcie Sejmu. Sú to teda práce nad návrhom zákona o rozpočte a nad uznesením o národnohospodárskom pláne, najmä tých odstavcov, ktoré sa týkajú rezortu osvety a vysokých škôl, ako aj Poľskej akadémie vied.

REDAKCIA ŽIVOT: Práve teraz prebieha celonárodná volebná kampaň v súvislosti s voľbami do Sejmu PEP. Aké podľa vás, súdruh poslanec, úlohy na úseku osvety bude mať Sejm počas svojho 6. volebného obdobia, ktorý bude zvolený v mimoriadne priaznivých politických podmienkach, aké v našej krajine nastali po decembri roku 1970?

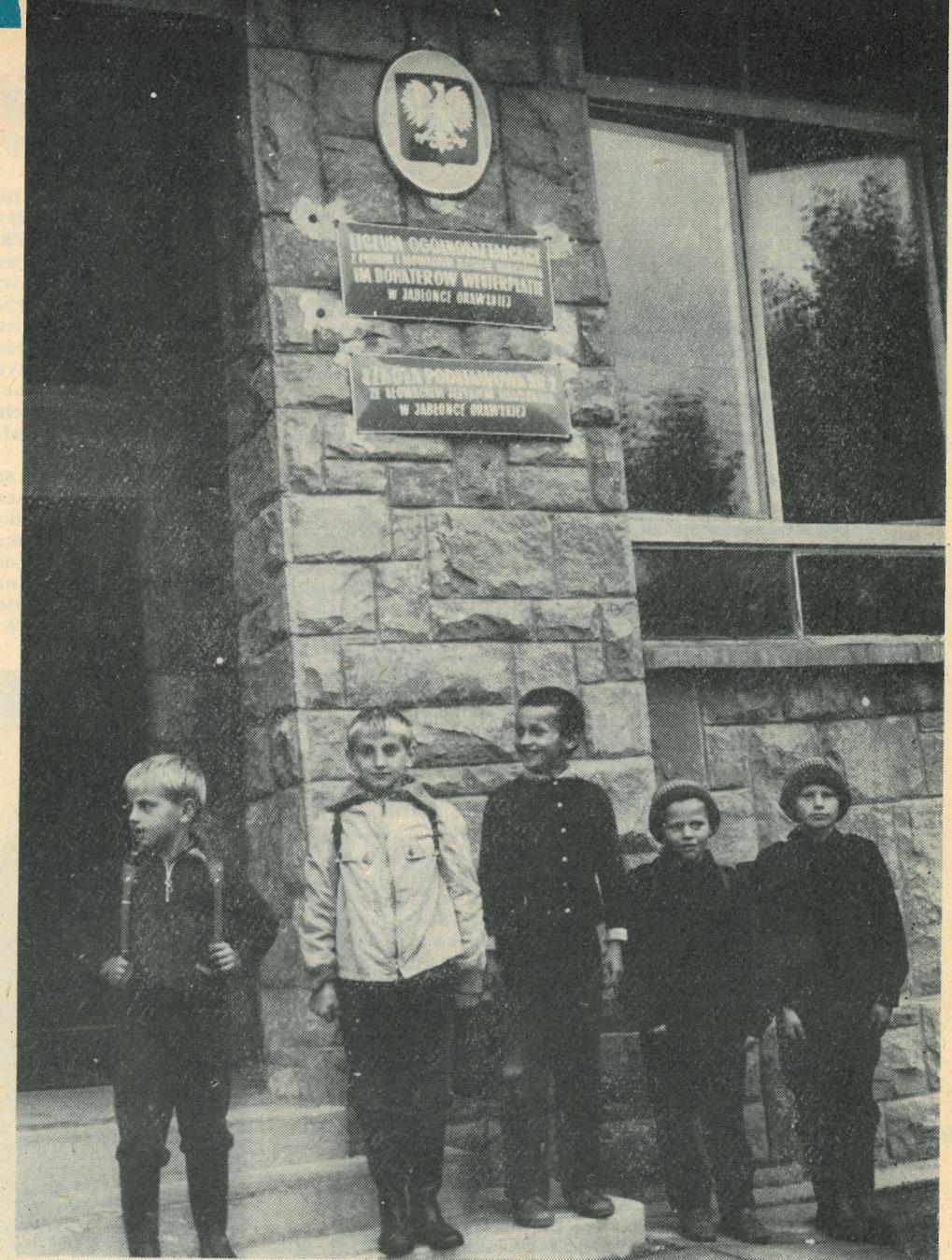
DOC. DR. J. MACISZEWSKI: Pred osvetou sa zapálilo zelené svetlo. Našlo sa svoj výraz predovšetkým v uznesení 6. zjazdu Poľskej zjednotenej robotníckej strany, ako aj v zjazdovom referáte prvého tajomníka UV súdr. Edwarda Giereka a v prejave predsedu Rady ministrov súdr. Piotra Jaroszewicza. Praktickým výrazom nového prístupu k otázkam osvety sú základné zmeny v štátnom rozpočte na rok 1972, v ktorom na osvetu, napr. na učebné pomôcky, starostlosť o deti a mládež, boli určené oveľa väčšie kvóty.

Výrazom tejto zmeny v postoji k osvete je aj značné zlepšenie bytových podmienok učiteľov, snaha po pozdvihnutí postavenia tohto povolania.

Samořejme nemôžem tu záväzne hovoriť o tom, o čom rozhodne Sejm počas svojho 6. volebného obdobia. Môžem hovoriť iba o Sejme terajšieho 5. volebného obdobia. Sejmová komisia pre vedu a osvetu 5. volebného obdobia zanechá svojej nástupkyni, ktorú zvolí nový Sejm rad problémov, ktoré bude musieť prediskutovať a vyriešiť. Zdá sa, že v priebehu prác Sejmu 6. volebného obdobia dočkame sa generálnej sejmovej diskusie o osvetovej a výchovnej politike na najbližšie desaťročie. Osobne sa domnievam, že výbornou príležitosťou pre takúto diskusiу bude deň 15. októbra roku 1973, keďže vtedy uplynne práve dvesto rokov od utvorenia prvého v Európe ministerstva osvety, to znamená Komisie národnej edukácie. Dovtedy aj Výbor expertov nepochybne ukončí práce.

REDAKCIA ŽIVOT: Akým spôsobom a v akej miere v najbližšom čase odstrániť rozdiely, pokiaľ ide o úroveň vyučovania v meste a na vidieku? Táto otázka zvlášť zaujíma našich čitateľov zo Spiša a Oravy. Jedným slovom, ako si predstavujete súdruh poslanec školu na vidieku o päť alebo desať rokov?

DOC. DR. J. MACISZEWSKI: Aby vyrovnat úroveň medzi vidieckou a mestskou školou treba predovšetkým zmeniť existujúci organizačný systém vidieckej školy, ako aj budovať viac škôl. Musíme urobiť všetko, aby vidiecka škola bola školou vysoko organizovanou a lepšie vybavenou. To znamená, aby mala osem tried a aspoň štyroch — piatich učiteľov. Zo skúsenosti vieme, že škola v ktorej učí jeden, poprípade dva učitelia, bez ohľadu na kvalitu ich práce musí mať

BUDÚCNOSŤ OSVETY

horšie výsledky, ako škola vysoko organizovaná. O tom nies pochybnosti. Preto sa musia organizovať zberné školy, ktoré bude navševovať mládež z danej oblasti. Ale jednou z podmienok pre zorganizovanie takýchto škôl je zaistenie pre mládež dopravných prostriedkov. Je to pomerne jednoduchšie v nízinných vojvodstvach.

Samořejme na území Podhalia je to oveľa ľahšie, nakoľko v zime sú mnohé cesty neschodné, poveternostné podmienky vôbec oveľa drsnnejšie a dedinky veľmi roztrúsené. Napriek tomu treba urobiť všetko, aby aj tam, v tejto peknej oblasti našej krajiny, deti mohli navštievať zberné školy. Samořejme vo veľkých obciach, ako napr. Veľká Lipnica tento problém neexistuje. A tam, kde nie sú nato možnosti, treba miestnymi silami organizovať dovozanie detí do školy. Snaď to budú v zime sane, alebo iné dopravné prostriedky, ale deti do školy treba dovážať.

Druhá otázka sa spája s nevyhnutnosťou stáleho zvyšovania kvalifikácie učiteľov. Lebo čokoľvek poviem o učebných pomôckach a hmotných podmienkach práce na škole, v procese vyučovania a vychovávania najdôležitejší je učiteľ.

Dôležitú úlohu budú odohrávať vysoké školy, ako aj vysoké učiteľské školy, ktorých siet je vystačajúca. Čo sa týka miestnych potrieb Podhalia, je mi dosť ľahko zaujať nejaký rozhodný postoj, ale domnievam sa, že veľkú úlohu tu môže splniť krakovské vedecké stredisko, ktoré by malo vziať do úvahy špecifiku Podhalia pri vzdelávaní učiteľských kádrov pre túto oblasť.

Pri vzdelávaní učiteľských kádrov pre Podhale malo by sa prihliadnúť na zemepisné a historické podmienky tejto oblasti. Mládež má právo lepšie poznávať vlastnú oblasť. Ide tu nepochybne aj o to, aby vziať do úvahy národnostnú špecifiku oblasti. Zdá sa, že v tejto oblasti by mali pomôcť predovšetkým univerzitné strediská.

Počas diskusie o smerniciach na 6. zjazde strany obyvatelia našej krajiny predložili veľmi veľa návrhov týkajúcich sa práve osvetového a výchovného systému. Je to pochopiteľné, pretože osvetu je takou oblasťou, ktorá zaujíma skoro všetkých. Nepochybne aj počas diskusie v období volebnej kampane do Sejmu, občania prihlasia veľa návrhov. Všeobecných návrhov týkajúcich sa celého nášho školského systému a podrobnejších návrhov týkajúcich sa konkrétnej obce, konkrétnego okresu, konkrétnego vojvodstva. Ako vyplýva zo skúseností všetkých tieto návrhy sa potom veľmi podrobne analýzuje a mnohé z nich sa neskôr začína realizovať.

REDAKCIA ŽIVOT: Veľkú starostlosť našej slovenskej menšiny spôsobuje stav a perspektívy vyučovania slovenčiny. Aké úlohy by mali v tejto oblasti vojvodské a okresné osvetové orgány ako aj učitelia, ktorí učia priamo na školách v národnostne miestnych obciach?

DOC. DR. J. MACISZEWSKI: Myšlim, že tunajšie je vec celkom zrejmá. Ako vieme, naša ústava zaručuje národnostným menšinám plné občianske práva a možnosť učiť sa v rodnom jazyku. Osvetová politika z tohto hľadiska

nevzbudzuje najmenšie pochybnosti. Všetky deti, samozrejme ktorých rodičia si želajú, aby sa učili v rodnom jazyku, to znamená, aby navštievovali školy s nepoľským vyučovacím jazykom, budú navštievovali poľské školy, ale mohli sa dodatočne učiť rodného jazyka, majú na to právo. Tak teda také školy musia existovať, musia sa rozvíjať a osvetové orgány majú im venovať mimoriadnu starostlivosť.

Tak okresné, ako aj vojvodské orgány majú v tomto smere dôsledne dobrodružia zákony nášho štátu.

Školám so slovenským vyučovacím jazykom, ktoré pocitujú také alebo iné ľahkosti treba pomôcť. Ostatne môžem povedať, že niektoré z týchto ľahkostí pocitujú vlastne všetky školy v Poľsku. Okrem toho zdá sa mi, že podľa existujúcich možností treba vychádzať oproti všetkým postulátom, ktoré predkladajú poľský občania slovenskej národnosti a napr. zmodernizovať vzdelávanie učiteľov, ktorí potom budú môcť dobre vyučovať jazyk, literatúru, dejiny Slovenska a Československa. Ostatne poľská menšina v Československej socialistickej republike má právo predkladať podobné postuláty. A v situácii, keďže naše štaty a naše národy žijú v priestore, neexistujú žiadne problémy vo vzájomnom urovnani týchto otázok. Treba ešte spomenúť, že faktické otvorenie hraníc medzi našimi spriateľmi všetkých štátov od 1. apríla t.r. prispieje k ďalšiemu zblíženiu medzi poľským a českým i slovenským nárom.

V tejto situácii nám ešte viac záleží na tom, aby naše školy, v ktorých sa učia poľskí občania slovenskej národnosti, mali vysokú, stále vyššiu úroveň. Ostatne tak, ako všetky školy v Poľsku.

REDAKCIA ŽIVOT: Čo by ste chceli, súdruh poslanec, povedať na záver mladým čitateľom Života?

DOC. DR. J. MACISZEWSKI: Predovšetkým chcel by som im želať, aby si módno zariadiť vlastný život a aby nezabúdali, že každý človek je kováčom vlastného ťastia. Stát sa snažiť zaistíť svojim mladým občanom všetky možnosti rozvoja, ale to, v akej miere mladí tiež možnosti využijú, závisí predovšetkým od nich. Želám im teda, aby módno využívali tieto široké možnosti, ktoré má mládež v našej socialistickej krajine.

Rozprával a foto: M. KAŠKIEWICZ

PROGRAM BEZPEČNOSTI PRE CELÚ EUROPÚ

Delegácie siedmich členských štátov Varšavskej zmluvy prijali v Prahe deklaráciu o mieri, bezpečnosti a spolupráci v Európe, ktorá hned nadobudla široký ohlas nielen na našom kontinente, ale aj za oceánom. Potvrdzujú to správy zo sveta. Tento záujem je pochopiteľný, nakoľko pražské zasadnutie najvyššieho orgánu Varšavskej zmluvy urobilo dôkladnú analýzu situácie na našom kontinente; porada predstavila zainteresovaným vládám a medzinárodnej verejnej mienke konkrétnu zásadu európskej bezpečnosti a spolupráce, ako aj širšu — prihliadajúcú na návrhy niektorých západných krajín — vecnú platformu intenzifikácie príprav na zvolanie ešte tento rok celoeurópskej konferencie.

Deklarácia siedmich krajín socialistického spojenstva upresňuje aj spôsoby uskutočnenia mierovej spoluprázie a militárneho uvoľnenia, čo dovoľuje konštatovať, že výsledkom pražskej porady je predloženie reálneho programu bezpečnosti pre celú Európu. Tento široký mierový program odzrkadluje napredujúci proces európskeho zmierenia napäťa — proces, v ktorom tak významnú úlohu už roky odohrávajú konštruktívne návrhy socialistických krajín.

S uspokojením môžeme dnes konštatovať, že idea kolektívnej bezpečnosti a mierovej spolupráce si v Európe ziskáva stále väčšiu podporu, čo má podstatný vplyv na zlepšenie celkového politického ovzdušia vo vzťahoch medzi Východom a Západom. K spolupráci so socialistickými krajinami sa v činnosti pre uvoľnenie napäťa pripojili aj iné európske štaty, a niektoré z nich vo svojej politike dali prvenstvo záujmom upevňovania mieru na našom kontinente. Kladným výsledkom v tejto novej politickej situácii je zosilnenie obojstranných stykov a konzultácií medzi štátmi s rôznym spoločenským zriadením, čo významne prispieva k lepšiemu vzájomnému dorozumeniu a, ako konštatuje deklarácia, uvedomieniu si „európskymi štátmi ich spoločných dlhodobých záujmov, týkajúcich sa mieru a spolupráce.“

Novým prvkom súčasnej európskej situácie a rôznorodých foriem medzištátnych kontaktov je snaha upevňovať výsledky politiky zmierňovania európskeho napäťa vo zvláštnych dokumentoch (napr. v sovietsko-francúzskej deklarácií), ktoré majú medzinárodnoprávnu platnosť. Európa využíva, vďaka iniciatívam socialistických krajín, stále bohatšie formy upevňovania spolupráce a prehlbovania dôvery. V kontexte širšieho zmierenia napäťa v Európe treba mimoriadne kladne hodnotiť štvorstrannú dohodu o otázkach Západného Berlína, ako aj dohodu NDR uzavretú s NSR a senátom Západného Berlína. Tieto dohody sú dôležitým krokom na ceste k pretvoreniu Európy na oblasť trvalého uvoľnenia a mieru, ako aj tvorivej spolupráce medzi štátmi s rôznym spoločenským zriadením — čo je stálym cieľom politiky členských štátov Varšavskej zmluvy. Vyhladky na splnenie týchto cieľov sú dnes lepšie, ako kedykoľvek predtým.

Všetci, ktorí záleží na prehlbovaní procesu zmierenia, mali by dnes aktívne spieť k ďalšej konsolidácii základov mieru a povojuovej reality v Európe. To si ale vyžaduje nadobudnutie platnosti zmlúv, ktoré uzavreli ZSSR a Poľsko s NSR, upevnenie medzinárodného postavenia NDR a prijatie oboch nemeckých štátov do OSN, ako aj dosiahnutie v rokovaniach medzi Československom a NSR dorozumenia v otázke uznania neplatnosti mnichovskej dohody od samého začiatku.

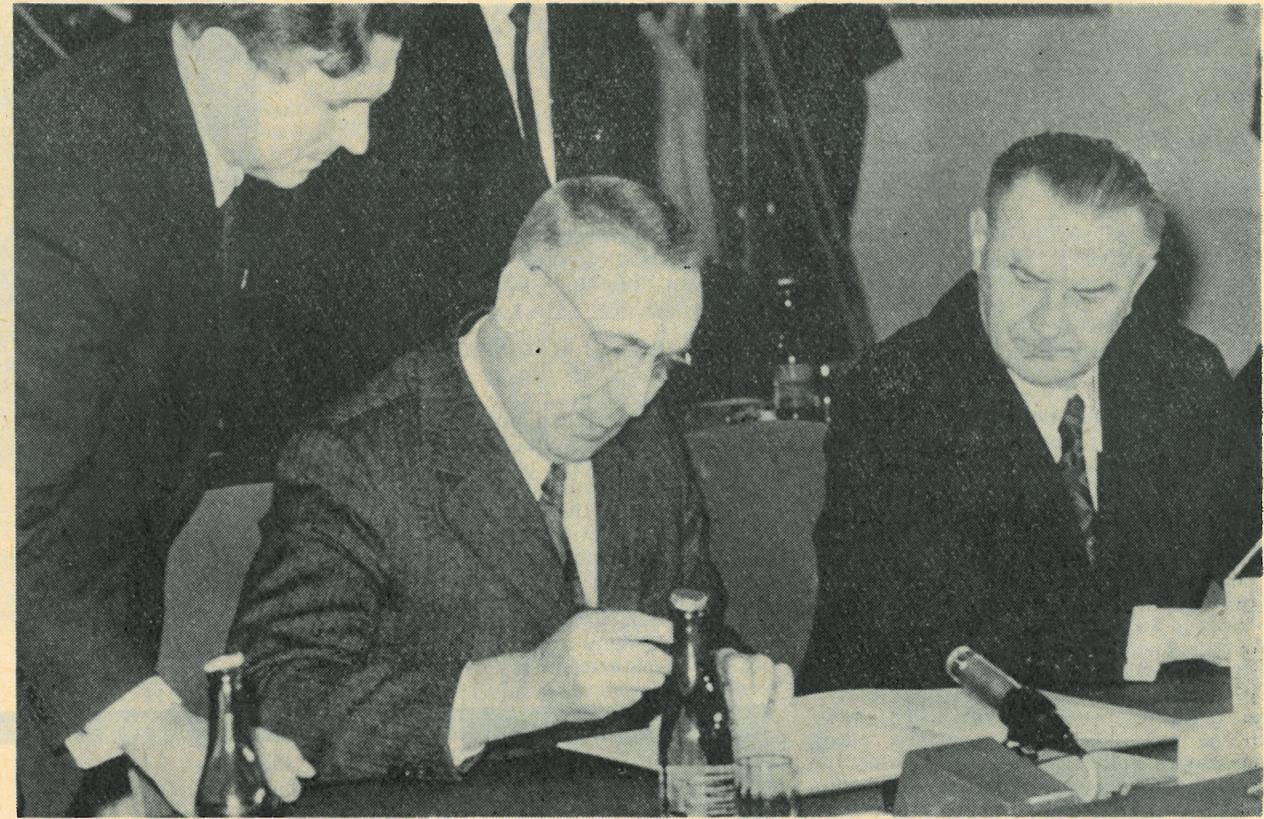
Dočasujúc fakt, že hlavným smerom v európskej situácii je v súčasnosti snaha po plnej normalizácii vzťahov Východ — Západ a že niektoré západné krajinu s nami spoluprácujú v prospech uvoľnenia, musíme si jednako uvedomiť, že v Európe existujú sily, ktoré majú záujem na udržovaní napäťa a rozporov medzi štátmi nášho kontinentu. Hovorí o tom priamo deklarácia pražskej porady. Socialistické krajinu prejavujú starostlivosť o vlastnú bezpečnosť nemôžu nevyvodíť príslušné závery z úsilí sôl vystupujúcich proti uvoľneniu napäťa, ktoré sa súčasne snažia pokračovať v pretekoch v zbrojení.

Súčasné rozloženie sôl v Európe vytvára reálne možnosti zmaríť zámeru odporcov uvoľnenia napäťa, možnosti podniknúť kolektívne kroky všetkých štátov nášho kontinentu pre urýchlené zvolanie celoeurópskej konferencie, ktoré by sa zúčastnili aj USA a Kanada. Naše štaty vypracovali, ako svoj prínos pre túto konferenciu, zásady európskej bezpečnosti, ktoré by mali platíť vo vzťahoch

jomne výhodnej hospodárskej spolupráce, pôsobenie v prospech odzbrojenia, ako aj podpora OSN.

Najdôležitejší orgán Varšavskej zmluvy s porozumením privítal názory tých štátov, ktoré sa vyslovujú za náležitosť prípravy konferencie, aby zaistiť jej úspech. Naše krajinu podporili fínsku iniciatívu na uskutočnenie mnohostranných konzultácií a príprav pre zvolanie konferencie, ako aj uznali, že bolo by účelné utvoriť stály orgán, v ktorom po konferencii by mohli zainteresované štaty pokračovať v spoločnej práci nad ďalšími krokmi v prospech uvoľnenia napäťa. Členské štaty Varšavskej zmluvy súčasne potvrdili, že sú ochotné prerokovať otázku zníženia ozbrojených sôl, tak cudzích, ako aj národných, a výzbroje v Európe. Avšak táto otázka by mala byť riešená tak, aby neboli poškodené krajinu, ktoré sa zúčastnia na jej riešení. Totiž tento problém sa týka všetkých európskych národov a nemôže byť výlučnou vecou existujúcich vojensko-politickej zväzkov, čo ako vieme, sugerovali niektoré krajinu NATO.

Tak teda členské štaty Varšavskej zmluvy začiatkom roku 1972 predložili konštruktívny a reálny program rozšírenia procesu uvoľnenia napäťa na našom kontinente a zvolania celoeurópskej konferencie. Ako konštatuje deklarácia: Aktívne

Prvý tajomník UV PZRS Edward Gierek (uprostred) podpisuje spoločný dokument na záver zasadnutia Politického poradného výboru štátov Varšavskej zmluvy. Sprava predseda Státnej rady PER Piotr Jaroszewicz.

Snímka: CAF

medzi štátmi. Tieto zásady možno pomenovať Bezpečnostnou chartou Európy, ktorá zahrňuje nenarušiteľnosť hraníc a vylúčenie akýchkoľvek územných požiadaviek, nepoužívanie sily ani hrozby silou, rozvoj rôznorodých foriem spolupráce a zblížovania európskych národov, vylúčenie vojny ako nástroja politiky, dobré susedské medzištátné vzťahy na základe respektovania suverenity a nezasahovania do vnútorných záležitostí, rozvoj vzá-

tomuto napomáhať je prvoradá povinnosť všetkých štátov. Nadišiel teda čas aby podobné konštruktívne kroky podnikli iní partneri celoeurópskeho dialógu. Vyžadujú si to záujmy jednotlivých národov, dobro celej Európy, ktorá nesmie zmäriť súčasnú mierovú príležitosť.

Daniel Luliński

4.

Naozaj sa po búrke zrodil nový svet. Chodila bieda cestou, niekde sa uvelebila, niektorým miestam vyhýbala, pod niektorými strechami sa uvelebilo šťastie. Niekde ľudia jasali a spievali, inde plakali, zatímalí păste. Aj ten nový život jedných hladil, iných bil. Koliesko času sa točilo, ako sa točilo tisíce rokov, ale nový život okolo Matúša trval.

Nevedel Matúš, čo sa v svete porobilo.

Večerom hrával na harmonike a Nika mäkkým hlasom spievala boľavé ruské dumky. Celkom zabúdal Matúš pri nej, že dakedy žil v malej dedinke pri Hrone, kde ešte možno žil starý Hromada, gajdoš nad gajdošmi a pišťalár Adam Makoviny, čo vedel zapískať to, čo sa zrodilo pred sto rokmi i to, čo sa vytvorilo teraz. Na to všetko zabúdal pri tichom Nikinom speve.

Iba niekedy sa myšlienka odpútalala a dotkla sa otca, matere, dvora, úzkych prielohov polepených na strmých kopcoch. Vtedy sa mu pozdávali nedohľadné roviny okolo hore nešmierne farchou. Dakedy celkom zreteľne počul klinganie drobných zvoncov kostolíka, videl prikrčených starcov v bielych huniach a halenkach so širokými klobúkmi na hlavách. Videl aj sám seba, ako kráča sivými hofami, zarosenými grúňmi. Počúval, ako spievajú hory a on spieva s nimi. Ako doliny plačú i jemu bolo do plaču. A potom videl, ako nebo bičuje duby-ozruty na Zbojníckom vršku.

— Matúš, Matúško, na čo myslíš? — prihovárala sa mu v takých chvíľach Nika. Cítila, čo sa v nôm odohráva. Cítila, že by ho ten tajomný hlas mohol odvolať, že by ho mohla stratísť naveky.

— Tak hútam, Nika, ako u nás...

— U vás... U vás... — Keď videla, ako Matúš uprene hľadí do diaľav, nezdržala sa.

— Ako, ako u vás?

Na Matúšových perách sa zablysol smiešik.

— U nás, Nika... Možno čaká otec, čaká mater. Možno i bratia čakajú. Ak sa vrátili z vojny. Chlapík osia, devy, černejšie než ty, zbierajú a kladú hrstce červenkastého žitka. V lesoch evandželia sekery. Hlinickou dolinou sa vlečie voz za vozom naložený jedľami k Hronu...

— Matúš, — šepotalo dievča a prislo sa k tomuto novému Matúšovi. Akoby mu bolo chcelo povedať: „Mlč, Matúš, mlč, nespomínaj ten svet...“ Sedel potom Matúš, sedel, neprerečú ani märneho slovka. Len keď prichodil večer, hustou tmou privalil zaprášenú dedinu, keď z Kamby vystupovali biele hmyly, vracal sa do dusnotou na bitej chýze. Vracal sa z riše spomienok do sveta, v ktorom žil.

5.

Krv je krv.

Môžeš byť vo svete rok, môžeš byť dva, päť i sedem ako Matúš Gajdoš, jednako je krv krvou. Nedá sa zaprieť. Raz zblíž, musí zblížiť, rozbehnúť sa

Svet horiel, plameňa ťahali na všetky strany, spaľovali starý svet. Matúš akoby neboli vedel o ničom. Jemu bol celým svetom a životom drevený domec a v nôm biela Nika. Možno svet

zhorí, ostanú len pusté trosky a z nich vybastie nový život. V nôm sa budú noví ľudia rodíť a mrieť, v nôm bude žiť aj Matúš. Žiť životom bez konca...

STROJE U ŠACHOVNICE

MICHAIL BOTVINNIK SI VE SBORNÍKU „MOŽNÉ I NEMOŽNÉ V KYBERNETICE“ KLADE OTAZKU, CO TO JSOU VLASTNÉ SACHY, HRA? UMĚNÍ? VĚDA? NEBO SNAD TO PRVNÍ, DRUHÉ I TŘETÍ ZÁROVEŇ? BÝVALÝ MISTR SVĚTA — NESTOR SOVĚTSKÉ SACHOVÉ SKOLY — SE POKOUŠÍ CO NEJPŘESNEJÍ ODPOVĚDĚT PŘEDEVŠÍM NA ZÁKLADĚ SVÝCH ILUBOKÝCH ODBORNÝCH ZNALOSTÍ NA USEKU RADIOTELEKONIKY A KYBERNETIKY.

vou hru, obdivujeme tím lidské myšlení.

Sachy jsou tedy umění a výpočet. Počítat však snadno může i stroj. A umění? Můžeme vytvořit počítací stroj, který by dobré hrál šachy? Je možné úspěšně střetnutí velmistra stroje s velmistrem člověkem?

Počítací stroje velmi ulehčily práci badatelů. Jak se nadřeli inženýři ještě před takovými třiceti lety! Dnes řeší stroj bez pomocí lidí velmi složité úkoly, které kdysi vyžadovaly několik měsíců práce, za několik hodin. a dokonce minut.

První stroje byly vytvořeny pro nezáročné úkoly. Pro přesné vyřešení složité úlohy je nutný stroj obrovských rozměrů. U šachů musí propočítávat takové množství variant, že se už po druhém tahu očita v časové tísni. Sachová úloha o deseti tazích a se čtyřmi figurkami (král a věž proti králi a věži) vyžaduje tři kvadrilióny operací. Dokonce i počítací BESM-6, vykonávající milion operací za vteřinu, by řešil tento úkol nekonečně dlouho.

Proč se stroj dostává do časové tisně?

Každý ví, že šachista nikdy nemůže propočítat všechny možné varianty; promýší napřed přibližně dva až čtyři tahy. Intuitivně zavrhne varianty jasné nepotřebné. Uvážíme-li, že par-

tie končí průměrně po čtyřiceti tazích, musí šachista do konce hry posoudit přibližně sto tahů. Ale i kdyby to bylo několikrát více než sto, stejně je to neporovnatelně méně než ono astronomické množství, které by vzniklo při probírání absolutně všech možných variant.

Sachista soustředí pozornost na osm až šestnáct polí, ostatní nevnímá. Nevěnuje pozornost ani některým figurkám. Z 25 — 30 figurek zahrnuje do svých propočtu jen tři až šest. Jak prověřit, zda správně zvolil tyto figurky a úslyky šachovnice? K tomu máme snad jediný způsob. Myslím, že se ho snaží použít všichni mistři. Je to analýza. Opakování několikrát za sebou umožňuje s dostatečnou (nebo i nedostatečnou) přesností určit figurky a polička a pak teprve se počítá „načisto“.

Tvůrci počítacích strojů chtěli vyvinout přesný stroj také pro hru v šachy. Bohužel, takový „superšachista“ je sotva možný. Můžeme si však vytknout jiný úkol: vytvořit stroj, který by myslil stejně „nedokonalé“ jako šachista, mýlil by se stejně jako prostí smrtelní velmistrovi.

Po sedmileté námaze jsem sestavil šachový program, který odpovídá kvalifikaci mistra. Ještě není zcela jasná otázka, stačí-li na něj soudobé počítací

stroje. To je podstata teorie. Vycházel jsem především ze sásady, že musím usilovat o získání figurek. Za hlavní úkol jsem si vytkl útok — jím také všechno začíná. Obrana, je-li nezbytná — je důsledek útoku. Teorie vede k žádoucím výsledkům jen tehdy, je-li celek omezen na únosnou míru. Musí být určen jakýsi viditelný horizont. A takový horizont se mi podařilo stanovit. Určuje jej vlastně schopnosti zařízení, které hraje šachy, ať je to elektronický mozek, nebo lidský.

Předvedl jsem svou teorii matematikům, a ti na ni měli dost skeptický názor. Doufám však, že se na ni šachisté budou dívat jinak a ověří si ji v praxi. Není vyloučeno, že matematici změní svůj odmítavý postoj. A kdo ví, snad se počítací stroje začnou zdokonalovat v šachovém umění. Ostatně, stroj bude noci úspěšně zápolit se šachisty také proto, že má skvělou paměť a záviděního vytvářat. Konečně je naprostě lhostejný k hluku v sále i ke komentářům novinářů.

Až se jednou budou strojům udělovat tituly mezinárodních velmistrů, bude nutno pořádat dvě mistrovství světa: jedno pro lidi, druhé pro stroje. Protože nebudu soupeřit jen samy stroje, ale spíše jejich tvůrcové a programátoři.

První mezinárodní utkání strojů (či programů) se už konalo v roce 1967, kdy soutěžil stroj sovětský s americkým. Hrály se čtyři partie. Výsledek dopadal 3:1 ve prospěch sovětského stroje. Je ovšem třeba ještě vykonat mnoho, aby se kvalifikace šachových strojů zvýšila. Tentou úkol lze vyřešit jen spojeným úsilím šachových odborníků, matematiků, psychologů a dalších vědeckých pracovníků.

Na snímku: Pohled ze zadu na figurku krále (horní Itálie, rok 1100).

PRVNÍ ČECHY V AMERICE

Roku 1607 bylo založeno na území dnešních Spojených států město Jamestown. Roku 1620 přistála u severoamerických břehů loď Mayflower, na níž přijeli první vystěhovalci z Anglie, puritáni. V roce 1624 bylo založeno Nové Holandsko a vystěhovalci osídlovali Maryland. O dva roky později znikla osada Amsterdam, která se později pojmenovala New York. Roku 1636 začínají existovat Connecticut a Rhode Island.

A přibližně roku 1644 vstupuje na půdu Nového světa muž, který je dnes znám jako první historicky známý český vystěhovalec a navíc jako autor první mapy Virginie a Marylandu.

Jmenoval se Augustin Herrman (možná i Heřman). Narodil se pravděpodobně roku 1621 ve Mšeně u Mělníka a k odjezdu do Ameriky jej zřejmě donutily evropské a české poměry. Jako třiačtvacetiletý se usazuje na pobřeží Atlantického oceánu na území patřícím Holandanům, v roce 1660 se přestěhoval do anglického Marylandu a koupil si při severním konci Chesapeakejského zálivu rozsáhlé pozemky. Tam zřídil tzv. České panství se čtyřmi dvory, které pojmenoval Bohemia, Manor, Little Bohemia, Three Bohemia Sisters a St. Augustine Manor. Reku, která tudy protékala, nazval Bohemia River; název se užívá dodnes.

Mapu, kterou Herrman nakreslil, označil tehdejší lenní držitel Marylandu lord Baltimore „za nejlépe provedenou mapu kterékoliv země“. Baltimo-

re se nemýlil, její přednosti totiž vynikají na první pohled. Herrman pracoval po způsobu všech tehdejších zeměměřců zčásti půdorysem, zčásti nárysom, půdorysový podání však prevládá. Svědomeň propracoval detaily, především v kresbě pobřežní čáry a ve znázornění mělčin v mořských zálivech. Některé prvky jsou neobvyklé — sever je na mapě upraven a stupňové dělení na dolním (východním) okraji provedené v rozsahu od 36° 18' do 40° 3' severní šířky. Mapa je na tehdejší dobu velmi přesná a její vytvoření, zdá se, trvalo řadu let. Byla dokončena roku 1670, slavila tedy předloni 14 let byla chráněna královským privilegiem.

Augustin Herrman nikdy nezapomínal na svůj český původ. O tom svědčí nejen názvy v kraji, kde žil, ale i mapa samotná. V jejím titulu se uvádí, že „byla vyměřena přesně vykreslena jedině prací a úsilím Augustina Herrmanna Čecha“ a rovněž kolem podobizny autora, umístěné dole, připomíná se výslovně jeho český původ.

Byl to člověk zřejmě nesmírně podnikavý. Uvažoval dokonce o zřízení průplavu mezi řekou Delaware a Chesapeakejským zálivem, pořídil příy jenž další mapy, které se však nedochovaly, a snažil se o rozvoj amerického školství.

Zemřel na svém panství asi v letech 1685 nebo 1686.

JAN

divým průdom žilami, tepnami, Musí zburit, oživit, vyvolať staré spomienky, vyvolať celý ten pominutý svet, roky mladosti. Krv je krv.

Matúš žil a hádam si aj myšľe, že sa mu už nikdy nevrati tých jeho dvaadsať mladých rokov strávených pri Hrone.

Ale aj v ňom musela raz krv skytie. Zacitil vônu oráčin. Vtedy popri novom jeho živote zakvitol aj starý. A ten jeho starý rastol, rastol, rozvijal sa, volal, vábil domov, domov... Matúš počúval to volanie najprv len chvíľami, potom čoraz častejšie pozeral v rodiné strany. A pritom všetkom bol úzko zrastený s bielou Nikou.

V tých chmúrnych, búrlivých chvíľach žil Matúš medzi dvoma brehmi.

6.

Prišla nová jar.

Biele brezy sa zazelenali, nebo zošediveli. Zem bola napuchnutá. Kama prelievala kalné vody do mokrých rovin.

A vtedy Matúš ani nevedel ako, zabudol na všetko.

Na tichý, mlkvy šepot rieky, na nekonečné pláne, ktoré sa mu odrazu stali nesmiernou farchou, i biela Nika akoby sa bola rozplynula v hmlách. Matúš blúdil ako bez vedomia. Nevedel, čo robí, kam sa poberá, ani kde ide a kde dosiaľ meškal. Ako tisícročný pútnik, čo svoju púť nikdy neskončí. Siel ako bez pamäti, ako vo snach. Krv pretekala žilami, vŕila a tiahla ho, tiahla domov... Nič na svete by ho

nebolo vládalo udržať. Hádam ani smrť by ho nebola vedela zastaviť na tej dĺhej ceste — domov. Aj tá by bola musela čakať, kým neprekročí pravý otcovský gruntu.

Lebo sa Matúš raz pobral a blúdil... Neprecitol iba doma v rođnom dvere otcovskom...

7.

Tak sa vrátil Matúš Gajdoš.

A taký našiel doma svet.

Ale ten biely prelud, lebo sa mu všetko tak pozdávalo, akoby to bol býval iba sen, ten mu nedal žiť, ako by bol chcel a mal. Mat videla do jeho duše, tušila, čo všetko prežil. Hriech, hriech taží jej syna. Aj Matúšovi to tak prichodilo: niekomu sa spreneveril, niekoho oklamal. Zradil jeden mladý život. Ďaleko, ďaleko, ale jeho hlas ho zasaňoval hlboko do svedomia, do duše, do srdca. Nevedel nájsť skryšu, kde by sa bol skryl pred tým volaním, pred tým jedovatým pocitom viny. A keď si myšľe, že našiel to miesto, zasvietili hlboké Nikine oči, smutné, čisté, volajúce. Čierna rozpukaná zem ho pánila pod nohami, temné hory ho dusia, deň čo deň sa v ňom rodí nový nepokoj, nový žiaľ. Robí, chodí, ale duša blúdi ďaleko. Ulieta mu každého voňavého rána, každej temnej nocí. Ďaleko, ďaleko v tie strany, kde kedysi panstvoval šedivý Lazar Lazarovič.

Taký bol Matúšov návrat a taký tu našiel kríž...

8.

Raz na jar, keď začala zo zeme šířit nová tráva a plachá kukučka neprestávala kukať, sedel Matúš s matrou na záhumni. Sedel a hľadel ta, kde schádzali modré chrabaty hôr, po nechávajúc len úzku štrbinu, ako malé okienko do sveta. Ta hľadel Matúš, tá hľadela aj jeho ustaraná mat.

A že bola jar, že sa zem chystala k pôrodu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozvíjala v každom. Tá radosť nútila k zdieľnosti, do hovoru. Vyrozprával radosť, rozdať srdce. Naozaj to boli celkom iní ľudia, než tí, čo žili v dedine, keď ladiy spúšťali Kozí potok a výchry zasypali celú dedinu, hory sa rozvíjali a na stráňach cengotali malé spiežovce na krkoch jahnenieč, aj ľudia boli mäkkí. Nová neznáma radosť sa rozví

ČEŠI A SLOVÁCI VE ŠTĚTÍNĚ

V říjnovém čísle Života jsme uveřejnili reportáž „Lod“, která se nazývá Košice“, již napsal Dušan Kerný z bratislavské Pravdy. Prohlédli si lod v přístavě v Gdyni. Dnes navazujeme na tuto tematiku a uveřejňujeme příspěvek Zdzisława Czaplińskiego, šéfredaktora „Kuriera Szczecińskiego“.

Obyvatelé Štětína a štětínské oblasti jsou hradi na to, že právě jejich oblast odehrává důležitou úlohu v upověďání polsko-československého přátelství a spolupráce. Dík tomu, že lidové Polsko se vrátilo nad Odru, Nisu a Baltik, mohl se stát Štětín — a vskutku se stal — oknem do světa pro naše jižní sousedy od Vltavy a Váhu. Štětín plní významnou roli na úseku ekonomické spolupráce Polska a Československa. Samozřejmě důležité jsou především široké námořní styky a spojení, ačkoliv ne výlučně.

Zahájime nás přehled štětínsko-československých hospodářských kontaktů tím, co je nejdůležitější, tedy štětínským přístavem. Od samého počátku, když po osvobození byl štětínský přístav uveden do provozu, stal se důležitou součástí rozvoje česko-

terá dodala do Československa přes 1000 stavebních jeřábů.

Štětín je druhým vojvodským městem v Polsku, v němž se nachází Generální konsulát ČSSR. Tato skutečnost stvrdila zajisté výhodné podmínky pro navazání styků našeho města s Československem. Snad proto celá řada událostí z československého společensko-politického, kulturního i vědeckého života je nám bližší než v jiných oblastech Polska. Také je lépe známe.

Našimi hosty jsou často lektori ÚV KSČ, kteří na setkáních, o něž je vždy živý zájem, vysvětlují nejdůležitější jevy a tendence v československém společensko-politickém životě. Ve Štětíně byly uspořádány četné výstavy československých umělců a mohli jsme se také seznámit s vysokou úrovní hudební kultury našeho souseda. Radu let štětínská divadla, která uvedla pět divadelních her českých a slovenských autorů, velmi úspěšně spolupracuje s divadlem v Liberci. Soubor tohoto divadla u nás několikrát pohostinně vystupoval. Od dávna již existuje spolupráce a vzájemná vý-

měna mezi lokálními štětínskými a československými redakcemi. Stojí za zmínu, že problematiku ČSSR často uvádějí ve svých pořadech místní sdělovací prostředky. Plodně spolupracují také mládežnické organizace.

Samozřejmě, že také „export“ naši štětínské kultury do ČSSR je poměrně intenzívní. V Československu mnohokrát vystupovala Státní štětínská filharmonie, Akademický pěvecký sbor Štětínské polytechniky, soubor „Štětínská slavice“. V Liberci hráli mnohokrát herci štětínských divadel. V prosinci 1970 se v Praze i v jiných městech ČSSR konaly Dny Štětína, jež organizovalo Polské Kulturní a informační středisko v Praze za aktivní spoluúčasti Štětína a příchylné pomoci československých úřadů.

Zvláště je nutno zmínit se o organizování již tradičních dekad československé kultury a to ve Štětíně i celém vojvodství, jejichž iniciátory a reálizátory jsou: redakce Kuriera Szczecińskiego, Československé kulturní středisko, kulturní oddělení rady Vojvodského národního výboru a Vojvodský kulturní dům za účinné pomocí četných společenských i politických organizací. Idea kulturních dekad evropských socialistických zemí ve Štětíně vykvetla na půdě všeobecného zájmu našich sousedů a ideologických přátel.

Těchto dekad bylo ve Štětíně uspořádáno již sedmnáct a Československo se uvedlo velmi široce a náročně. Vlastně cyklus těchto dekad jsme zahájili právě Československem. První, poměrně ještě skromná dekáda, uvedla tři umělecké výstavy, koncert „Ars Cameralis“, četná setkání československých hostů se zástupci naší veřejnosti. Kurier Szczeciński uspořádal soutěž „Co víš o Československu?“.

Program druhé dekad byl již mnohem bohatější a zajímavější a měl velký úspěch. Hostili jsme mj. slovenského sochaře Tibora Bartfaye, Emanuela Famiru (současně byla instalována výstava děl obou umělců), bratislavského uměleckého fotografa Viliama Pribyla, výstavu slovenské grafiky a celou řadu tématických výstav. Přijel k nám do Štětina také Bohumil Hrabal — právě byl promítán film Ostře sledované vlaky, který dostal Oscara — a Hrabal, autor scénáře a stejnojmenné povídky, se zúčastnil zajímavých a živých diskusí. Druhé dekády se rovněž zúčastnili: historik umění dr. J. Kostka, bratislavská pantomima Sladka a zábavní skupina „Apollo-beat“. Celkem se podniků této dekády zúčastnilo zhruba padesát tisíc osob.

Ještě zajímavější a náročnější byl program třetí dekad československé kultury ve Štětíně a vojvodství v březnu roku 1970.

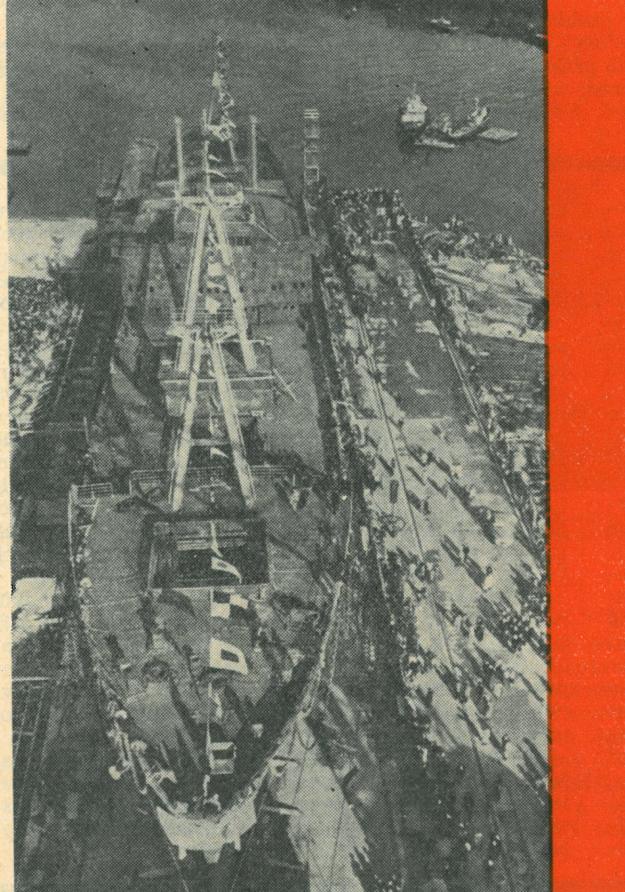
V současné době připravujeme IV. dekadu československé kultury ve Štětíně, která se bude konat v roce 1972. Chtěli bychom, aby byla ještě zajímavější, aby se s říše zapojila Dramatická divadla, Státní divadlo hudby a Státní filharmonie a také štětínské filmové studio. Věříme, že se nám to podaří.

Ve Štětíně lze často shlédnout zajímavé výstavy, jež pořádají podniky zahraničního obchodu ČSSR. V letošním roce byla exponována velmi zajímavá výstava Z ateliérů pražských výtvarníků, čeští a slovenští malíři se zúčastnili IV. přehledu tvorby malířů ze socialistických zemí a nedávno pražský podnik KOVO a štětínská Lékařská akademie zorganizovaly výstavu lékařského nářadí a zařízení.

Co říci na závěr? Snad pouze: jen tak dál! S prospěchem pro naše spřátelené národy a státy.

Zdzisław Czapliński

NA ŠE MORE

slovenského zahraničního obchodu a — budeme spravedliví — také rozvoje štětínského střediska mořského hospodářství. Dnes může Československo čerpat plnými hrstmi ze služeb štětínského přístavu.

V lednu roku 1970 Československo přeložilo ve všech námořních polských přístavech celkem patnáct milionů tun zboží. V letošním roce bude v samém Štětíně slavnostně přeloženo totéž množství československého tranzitu. Štětínský přístavní dělníci překládají dnes zhruba 60 procent československého tranzitního zboží, které ČSSR přepravuje polskými přístavy a podle prognóz ministerstva plavby PLR se toto množství bude z roku na rok zvyšovat.

Ayšak ekonomicko-námořní styky našeho města s Československou socialistickou republikou se neomezují pouze na štětínský přístav. Podniky Čechofracht a Spedrapid, které zařizují československý tranzit, používají také služeb štětínského rejdaře — Polské námořní plavby. Štětín je základnou československé obchodní floty, která se nazývá Československá námořní plavba. Má řadu lodí o celkové nosnosti přes 120 BRT. Z toho šest lodí: m/s Republika, m/s Brno (obě po 14 500 DWT), m/s Blaník, m/s Sitno, m/s Radhošť a m/s Kriváň (všechny po 6000 DWT) byly postaveny ve Štětínské loděnici Adolfa Warského. Lodě československé obchodní floty jsou také obsluhovány štětínskou opravářskou loděnicí. Do Štětína často připlouvají říční čluny Československé labsko-oderské plavby. Ve Štětíně se provádí montáž bagrů pro SSSR vyrobených v Českých loděnicích v Praze-Libni.

Nutno se ještě zmínit o exportu ryb a rybích konzerv do ČSSR, který provádí „Centrála Rybna“. Zvláštní a chvályhodnou kapitolu ekonomické spolupráce s našim jižním sousedem napsala štětínská továrna na stavební stroje „Famabud“,

BERUŠKY MÍSTO DDT

Slunéčko sedmiteměsíčné nastupuje nyní úspěšně na místo DDT; tento červený brouček s černými puntíky, pokládaný snad na celém světě za symbol štětí, je totiž velice žravým konzumentem parazitů jakož třeba můšek. Vědci v SSSR, v USA a ve Francii jsou už dávno přesvědčeni, že by berušky mohly být přirozenou alternativou škodlivých chemických insekticidů — za předpolkladu, že se mohlo použít velkého počtu správného druhu; jedna beruška sežere denně asi sto můšek a jiných parazitů. Vzhledem k nákladům, jichž by bylo zapotřebí pro chov slunéček ve specializovaných střediscích v tak velkém rozsahu, nebylo začínat možno tento projekt uskutečnit.

Nedávno však přišli na řešení badatelé v Antibes na jihu Francie; vymyslili prefabrikované zimní přibýtky pro slunéčka.

Bedlivě sledovali, kromě jiných vlastností (anatomii, chování, chuť k jidlu, sexuální život a rozmožovaci schopnosti) hlavně migraci slunéček. Zjistili, že druh, který se nejčastěji ve Francii vyskytuje — Adalia bipunctata — přezimuje na svazích pahorků a ukrývá se pod kameny nebo do skalních štěrbin na jihu Francie. Pozoro-

vání této zvyklosti šlo dokonce tak daleko, že se testy konaly ve spolupráci s jaderným centrem v Cadarachi. Značkování berušky, vypěstované v laboratorích, se na jiném místě pustily na svobodu. Pak se zjistilo, že odlétly na táž zimoviště.

Badatelé tedy postavili prefabrikované „domy“, které jsou právě tak tmavé a pohodlné jako přirodní úkryty slunéček. Velký počet berušek se opravdu v těchto umělých domech usadil.

„Domy“ jsou jednoduché nádrže a poskytují maximální ochranu i proti špatnému počasi. Kromě toho umožňují odebírat ve vhodné době celé kolonie slunéček a vypustit je na jaře v krajích, kde je rolníci potřebují nejálehlavější.

Berušky, vyvíjející činnost pod kontrolou lidí, pomohly již uskutečnit gigantický projekt — na plantážích palmy datlové v Mauretanii, kde jsou datle prvním zdrojem výživy obyvatelstva a kde datlové palmě hrozilo vyhynutí. Na první pohled je to jednoduché. Několik set slunéček se vyzvezlo do Mauretanie, tam se pustila na svobodu — a slunéčka se rozmnožila a vyhubila parazity. Takhle jednoduché alebo dofará na patričný slovný signál.

mnoho let. Bylo zapotřebí mnoha set tun melounů a brambor, speciální „cestovní kabiny“ pro slunéčka a bylo nutno vyzkoušet čtyři různé druhy berušek, aby se zjistilo, který je nejvhodnější pro mauretánské podnebí a tamní parazity. Úspěšně přizpůsobit se dokázal jeden druh a svůj úkol také splnil. Dnes žije na každé palmě v Mauretanii asi 2000 slunéček. Vědci teď uvažují, jak zachránit berušky, až budou vyhubeni všichni paraziti. Válka malých berušek zatím pokračuje a připravuje se podobná „výprava“ do Maroka.

TRANZISTOROVÝ PASTIER

Tažný dobytok, podobně ako když můžeme lňáko naučit, aby reagoval na isté zvukové signály. Ten toto jav poznají najmá pochoniči volských záprahov. Voly zastanou bez použití liací, odbočia doprava alebo dofará na patričný slovný signál.

Tieto schopnosti využili naposledy japonskí inžinieri počas cvičenia krav pásúcich sa v stáde. Prišli totiž na nápad, aby im isté rozkazy dávať rozhlasom. Za týmto účelom, kravám — vodkyňam, ktoré možno ľahko rozoznať v každom stáde, lebo obvykle prvé idú na luku buď sa vracajú na čele stáda domästale — pripevnili na konec roho miniaturné rádioprijímače.

Cvičenie krav spočíva v tom, že zakázdým keď ich preháňajú k určitému cieľu, vysielajú istý zvuk. Tento zvuk odoberajú kravy-vodkyňam pomocou spomínaných rádioprijímačov pripevnených na rohoch. Vysvitlo, že už po štyroch dňoch bolo celkom zbytočné hnať kravy nejakým smerom, stačilo však vyslať nejaký signál a kravy vodkyňe sa okamžite vydávali na cestu a bez fažkostí prichádzali na určené miesto. Za nimi išli ostatné kravy.

V stádach, v ktorých pokusne vydávali rozkazy rozhlasom, rýchle naučili kravy odlišovať tri signály: „domov“, „bude sa krmíť“, a „domenie“.

Autorí tohto nápadu sa domnievajú, že množstvo signálov, na ktoré kravy môžu reagovať možno značne zvýšiť, čím sa ušetrí hodne času zamestnancov pracujúcich pri dobytku.

Velký a samotný umělec Cyprian Kamil Norwid, básník, malíř, grafik a sochař, jeden z největších tvůrců 19. století, jímž byl dán nejvyšší predikát básníků prokletých, za života přehližený a zapomenutý, je dnes stále všeobecnější pokládán za největšího polského národního básníka, který předešel svou epochu. Dílo Poláka, který většinu svého života prožil jako emigrant za hranicemi, půdruhého století čekalo a dozrávalo. 150. výročí narodení tohoto koryfeje polské národní kultury bylo výzvou Světové rady míru zařazeno mezi celosvětové oslavy.

Československo se k nim připojilo důstojně. Nakladatelství Československý spisovatel vydalo krásnou knihu Cypriana Kamila Norwida Černé květy. Uspořádal ji, verše a texty přeložil, úvodní stať a poznámky napsal a obrazový materiál připravil český básník Jan Pilař. Kniha je doplněna gramofonovou deskou s Norwidovou básní Chopinův klavír, již recituje Jiří Adamíra.

V úvodu Jan Pilař napsal: „... Dříve o něm věděli znalcí a básníci. Dnes se stává zjevením... Úděl Norwida a osud jeho díla přímo fascinuje svou jedinečností. Pochopit její zákonitost v rozpornosti znamená najít klíč ke genialitě jeho poezie...“ Básník Pilař tento klíč opravdu našel a jako překladatel Norwidova díla je v jedinečný. Jeho zásluhou se českoslovenští čtenáři mohli seznámit již dříve s řadou polských básníků. Dnes dostali do rukou knihu krásnou, která nejenom uvádí básně velkého lyrika, ale podává také celkový obraz o jeho díle a životě.

Cyprian Kamil Norwid se narodil 24. září 1821 ve vesnici Laskowo-Gluchy u Radzymina na Mazovsku. Brzy osírel. Studoval malířství ve Varšavě a v roce 1840 debutoval jako básník, autor nováčků lyrických básní. V roce 1842 odjel do ciziny. Navštívil Drážďany, Mnichov a Florencii, kde studoval sochařství a seznámil se s emigrační levicí. Zamíval se do klavíristky Marie Kalergisové a v roce 1845 za ní odjel do Berlina. Zde byl z politických důvodů zatčen. Po propuštění odjel do Bruselu a odtud v 1847 do Říma. Počátkem roku 1848 přijel do Paříže. Navázal styky s pařížskými levicovými kruhy. Žil v nouzí, opuštěn. Prožil hluboké osobní zklamání. Neopětovaná láska k Marii Kalergisové ho vyhnala do New Yorku, kde pracoval na organizaci světové výstavy. V roce 1854 se vrátil do Evropy, nejprve do Londýna a potom již do konce živila zůstal v Paříži. Těžká materiální situace, stále horší zdravotní stav a neúspěchy v osobním životě způsobili, že se v roce 1877 uzavřel ve zdech polského chudobince, kde zemřel 23. května 1883, zapomenut rodáky i cizinci. Byl pochřben na hřbitově v Ivry. Protože místo na hřbitově nebylo zaplacené, byly jeho pozůstatky přeneseny do společného hrobu na hřbitově v Montmorency.

VYBRANÉ MYSLENKY CYPRIANA KAMILA NORWIDA

AŽ LIDÉ MÍSTO POMÁHAT – UMÍRAT ZAČNOU POMÁHAT
– ŽÍT – TEPRVE PAK BUDE LÍP – DO TÉ DOBY JE TO
VŠECHNO JENOM FRAŠKA!...

HISTÓRIE JE TAK VZÁCNÁ, ŽE VŽDYCKY ČAS OD ČASU
VYKŘIKNE: NIKOLI KDE JE SLOUHA, ALE KDE JE ČLOVĚK!...

VLAST, TO JE VELIKÝ – KOLEKTIVNÍ – ZÁVAZEK.

MILOVAT A NEZAKRÝVAT SI PŘI TOM OČI, OT JE TEPRVE
UMĚNÍ!

DOVEDEME SE POUZE SVÁŘIT NEBO MILOVAT, ALE NEDOVĚDEMЕ SE KRÁSNĚ A SILNĚ ROZLIŠOVAT...

NÁRODNÍ UMĚLEC ORGANIZUJE FANTAZII JAKO NAPŘÍKLAD NÁRODNÍ POLITIK ORGANIZUJE SÍLY STÁTU.

JEN TAKOVÉ VĚCI MAJÍ NĚJAKOU HODNOTU, KTERÉ NEJSOU Hned PRISTUPNÉ PRO KAŽDÉHO.

... JE LEPŠÍ ZTRATIT ŽIVOT POD ZLÁMANÝM STROMEM,
KTERÝ JSME KDYSI ZASADILI, NEŽ BLOUDIT PO POUŠTI
A DÍVAT SE NA FATU MORGANU JAKO NA SVOJE SADY.

VE VERONĚ

Nad domy Monteků a Kapuletu,
jichž blesk a déšť tak dotkl se tu,
bdí oko nebe modrávě

Hledí na zpustlé nepřátelské zámky,
na zahrady a vyvrácené branky
a vrhá hvězdu střemhlavě

Cypříše mluví, že to pro Julii
a Romeo se slza v hrobě vpíjí,
padajíc na zem zdaleka;

A lidé mluví, mluví učení,
že slza ne, že je to kamení,
a — na to nikdo nečeká!

NEŽ ZASE PRCHNU, NEMAJE NIC ZHOLA

... Než zase prchnu, nemaje nic zhola,
v děravém pláště, v strašném nečase,
z kostela, jenž se salónem stal zpola,
z poslu, z něhož krčma stala se,
třeba i plášt' tu zanechám — jak on,
jenž zůstavivší plášt' — tuší blízký skon.

1821 – 1883

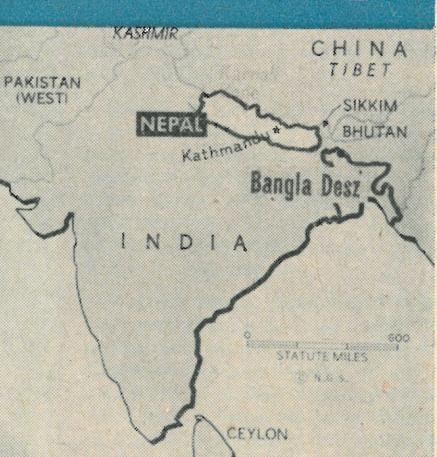
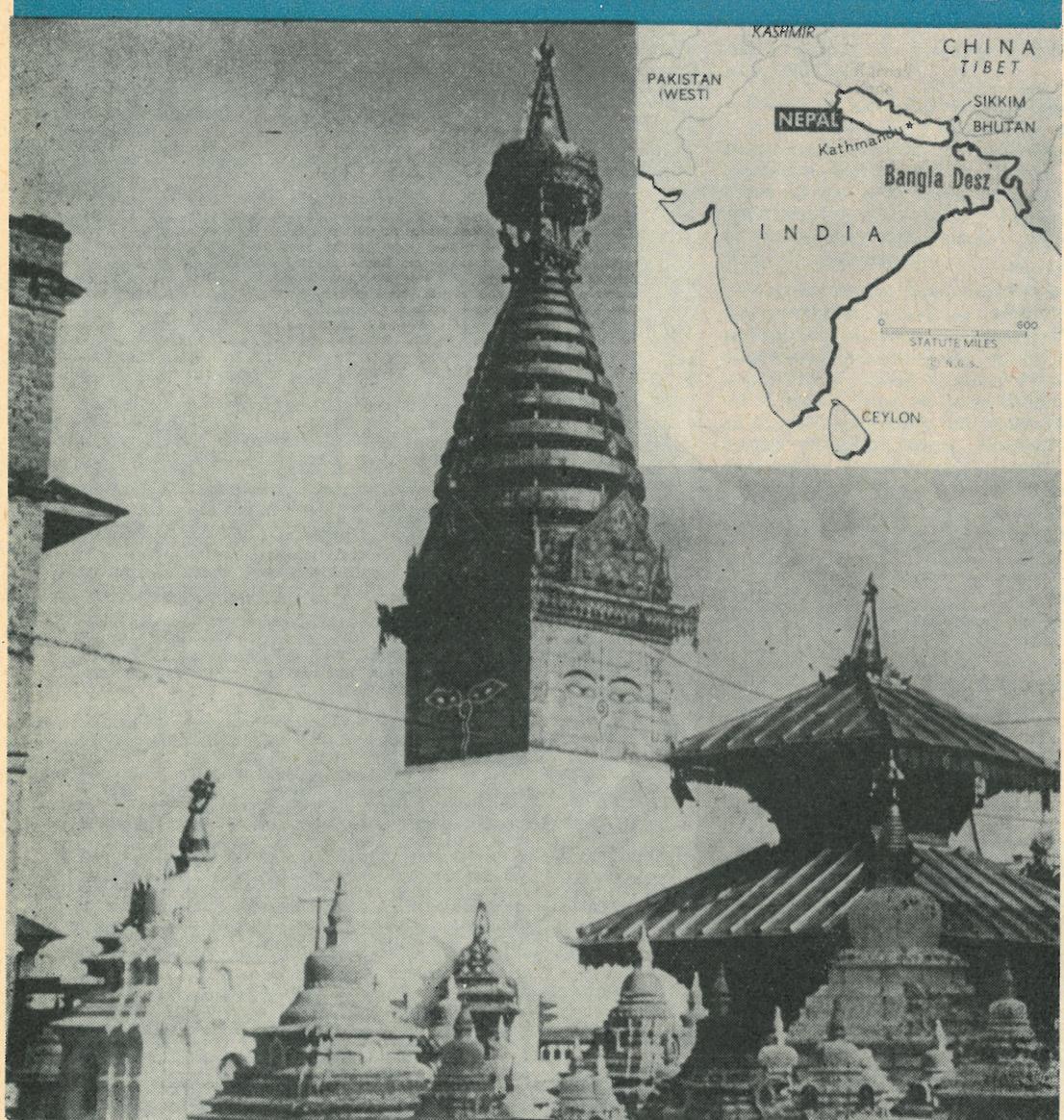
Ľudia rok udalosti

FEBRUÁR - ÚNOR

- 1.II.1822 — narodila sa Marie Majerová, česká realistická spisovateľka, národná umelkyňa (um. 1967).
- 1.II.1942 — vyslovovalo prvé číslo Trybuny Wolnosti, orgánu ÚV PRS.
- 2.II.1812 — narodil sa v Záborí pri Martine Jonáš Zábor-ský, známy spisovateľ a dramatik, bojovník za národné a sociálne oslobodenie Slovenska (um. 23.1.1876).
- 2.II.1943 — likvidácia VI. nemeckej armády obklúcenej pri Stalingrade.
- 2.II.1957 — na XIII. valnom zhromaždení OSN Poľsko navrhlo utvoriť v strednej Európe bezatomo-vé pásmo,
- 2.II.1971 — invázia amerických a sajgonských vojsk na Laos, ktorá skončila porážkou,
- 4.II.1505 — narodil sa Mikolaj Rej,
- 4.-11.II.1945 — konferencia v Jalte, ktorej sa zúčastnili ZSSR, USA a Veľká Británia,
- 5.II.1942 — v Buzuluku na základe spojeneckej zmluvy medzi ČSR a ZSSR vznikla 1. čsl. vojenská jednotka,
- 6.II.1932 — narodil sa Camilo Cienfuegos, kubánsky hrdina, bojovník za slobodu Kuby (um. 28.X.1959),
- 6.-7.II.1971 — vo Varšave rokovalo 8. plenário ÚV PZRS o decembrových udalostach r. 1970 a o ak-tuálnych úlohach strany,
- 7.II.1812 — narodil sa Charles Dickens vlast. menom Boz, vynikajúci anglicky spisovateľ (um. 8.VI.1870),
- 9.II.1757 — narodil sa Matej Holko ml., slovenský osvie-tenský spisovateľ (um. 20.VII.1832),
- 9.II.1887 — narodil sa V. I. Čapajev, jeden z najtalementovanejších veliteľov Červenej armády, hrdina občianskej vojny (um. 5.IX.1919),
- 10.II.1837 — v súboji zahynul Alexander Puškin, najväčší ruský básnik (nar. 6.VI.1791),
- 10.II.1937 — v občianskej vojne v Španielsku vznikla práv guľometná rota Jána Žižku, v ktorej bojovali Česi a Slováci,
- 10.II.1971 — 6. plenário ÚV ZES zvolilo za predsedu ZLES Stanisława Gucwu a za podpredsedu Dyzmu Galaju a Franciszka Gesinga. Czesław Wycech rezignoval na funkciu predsedu. Zvolili aj štyroch nových členov predsedníctva ÚV ZES,
- 11.II.1847 — narodil sa Thomas Alva Edison, vynikajúci americký fyzik a vynálezca (um. 18.X.1931),
- 11.II.1887 — narodil sa Ivan D. Ivanov, významný sovietsky sochár (um. 3.IV.1941),
- 11.II.1945 — I. armáda Poľského vojska prelomila nemeckú obranu na Pomorskem vale,
- 11.II.1957 — vznik Zväzu dedinských mládeží,
- 11.II.1971 — v Moskve, Washingtone a Londýne súčasne predložili k podpisu dohodu a zákaze roz-miestňovania na morskom dne Jadrových zbra-ní a iných zbraní masového ničenia,
- 12.II.1827 — narodil sa v Brezovej Juraj Jurkovič, slovenský národný buditeľ, spoluzakladateľ Matice slovenskej a slovenských gymnázií (um. 28.III.1903),
- 12.II.1912 — Čína bola vyhlásená za republiku,
- 13.II.1922 — v ZSSR bola založená pionierská organizácia Lenina,
- 13.II.1971 — 9. plenárne zasadnutie Sejmu PER. Za no-vého maršálka Sejmu bol zvolený Dyzma Galaj, za zástupcov maršálka boli zvolení: Andrej Werbal a Halina Skibniewska. St. Guc-wa a B. Rumiński boli zvolení za zástupcov predsedu Štátnej rady. Podpredsedom vlády bol menovaný Wincenty Krasko.
- 14.-25.II.1956 — XX. zjazd KSSZ,
- 15.II.1948 — vznik Kórejskej ľudovej republiky,
- 15.II.1892 — narodil sa Ján Valaščan-Dolinský, významný slovenský hudobný skladateľ a pedagóg, autor repertoárov pre žiacke súbory a dedinské spevokoly (um. 12.III.1956),
- 15.II.1971 — vo Veľkej Británii bol zavedený desiatkový peňažný systém: 1 libra má 100 penny,
- 16.II.1757 — narodil sa Julian Ursyn Niemcewicz, spisovateľ, politický činitel, ktorý podporoval refor-my vo Veľkom Sejmie, r. 1794 pobočník Ta-deusza Kościuszku (um. 21.V.1841),
- 16.II.1867 — narodil sa v Táboře Václav Tille, významný český literárny historik (um. 26.VI.1937),
- 17.II.1872 — narodil sa Ján Preisler, vynikajúci český maliar (um. 26.I.1910),
- 18.II.1846 — sedliacke povstanie v Haliči,
- 19.II.1812 — narodil sa Zygmunt Krasiński, jeden z predných básnikov a dramatikov poľského romantizmu (um. 23.II.1859),
- 19.II.1947 — inauguračné zasadnutie Varšavského národného výboru,
- 19.II.1947 — schválenie Malej ústavy PR,
- 20.II.1902 — narodil sa Eudovit Fulla, vynikajúci slovenský maliar,
- 20.II.1962 — výsmírný let prvého amerického kozmonauta J. H. Glenn,
- 21.II.1904 — narodil sa v Petrohrade Alexej Nikolajevič Kosygin, predsedu Rady ministrov ZSSR a člen predsedníctva ÚV KSSZ,
- 21.II.1948 — čsl. ľud za účasti Klementa Gottwalda vystupil jednotne v Prahe proti reakčným ministrom,
- 22.II.1922 — začalo sa prvé rozšírené plenárne zasadnutie exekutív Komunistickéj internacionály v Moskve,
- 21.II.1958 — vznik Zjednotenej arabskej republiky,
- 22.II.1521 — obliehanie Olsztyna krížiackymi vojskami, obranu viedol Mikuláš Koperník,
- 22.II.1732 — narodil sa George Washington, prvý prezident USA (um. 12.XII.1799),
- 22.II.1846 — vypuknutie krakovského povstania,
- 22.II.1848 — Jar národný,
- 23.II.1918 — bola utvorená Červená armáda, Deň sovietskéj armády,
- 24.II.1892 — narodil sa Konstantín A. Fedin, známy sovietsky spisovateľ.
- 24.II.1847 — narodil sa Alexander Hell, významný slovenský botanik a pedagóg (um. 15.II.1877),
- 24.II.1912 — narodil sa Jiří Trnka, zaslúžilý umelec, český maliar a filmový pracovník (um. 30.XII.1969),
- 25.II.1707 — narodil sa Carlo Goldoni, vynikajúci taliansky dramatik, tvorca talianskej komédie (um. 1793),
- 25.II.1877 — narodil sa Karel Toman vlast. menom Antonín Bernášek, český národný básnik, národný umelec (um. 12.VI.1946),
- 25.II.1948 — v Československu víťazstvo pracujúceho ľudu nad buržoáziou, koniec vládnej krízy, vyme-novanie novej vlády obrodeného Národného frontu s Klementom Gottwaldom,
- 26.II.1802 — narodil sa Victor Hugo, veľký francúzsky humanistickej lyrik, dramatik a románopisec (um. 22.V.1885),
- 26.II.1848 — vydanie Komunistického Manifestu, prvého programu robotníckej triedy,
- 27.II.1812 — narodil sa v Horné Lehote Samo Chalupka, významný slovenský básnik, autor slávnej vlasteneckej básne Mor ho! (um. 10.V.1883),
- 27.II.1944 — vznik I. brigády AL Lublinskej zeme,
- 28.II.1792 — narodil sa Gioacchino Rossini, vynikajúci taliansky operný skladateľ (um. 13.XI.1868),
- 28.II.1943 — vznik Zväzu boja mladých.

NEPAL

Nepal — pre nás stále tajomná a nedosiahnutelná krajina opradená poverami a legendami, s tisícami pagod, budhistických a hinduistických bohov, kráľovských a šľachtických palácov, leží v samom srdci Ázie, na križovatke dvoch najväčších ázijských kultúr — indickej a čínskej. Rozvíjala sa v obklúčení týchto kultúr, oddelená od ostatného sveta na juhu nebotyčnými Himalájmi a na severe hradbou Tibetu. Celé storočia bola izolovaná od zahraničia a ešte aj dnes v neprístupných kútoch ostalo veľa oblasti, kam sa cudzinec ešte nedostal. A tak ako kedysi aj dnes Nepal je krajinou tvrdého každodenného boja Nepálcov o chlieb.

V krajinе s rozlohou, ktorú možno prirovnáť k Československu (140,8 tis. km²), s 10 miliónmi obyvateľov prevláda väčšinou primitívne poľnohospodárstvo a tradičná výroba. Pluhy a lopaty sú ešte stále zvláštnosťou. Hlavnou plodinou je ryža, ktorou je osiata asi polovica obrábanej pôdy. Dalej sa pestuje pšenica, kukurica, proso a iné plodiny. V údoliach sa výborne daria tropické, ale i európske druhy ovocia. Polovicu krajiny pokrývajú husté, nepreniknuteľné lesy. Nerastné bohatstvo nie je využívané a priemysel zamestnáva iba okolo

2% obyvateľstva. Pozdĺžný hrebeň Himalájí zaberá zhruba tretinu Nepalu, a jeho blízkosti žije iba malé percento obyvateľov. Aj najtypickejšia oblasť N palu, celá jeho stredná časť s výnimkou Káthmánduskej údolia, je hornatá porozrývaná úzkymi dolinami, ktoré znemožňujú sústredieť všetkých obyvateľov. Osady roztrúsené po úbočiach oblých kopcov s úrodnými svahmi, s hlinenými domčekmi, alebo postavenými z červenkastých tehličiek, pokryté vŕšinou slamou, tvoria typicky kopaničiarske osídlenie krajiny. S nimi sa tlačí ešte vyššie, až na samé temená obličkovcov, starostivo po stáročia vystavané a neustále vzorne udržiavane, drobné terasovité polička medzi ktorí prúdi život väčšiny obyvateľstva. Tu sa produkuje väčšia časť poľnohospodárskych plodín, ktorých vývoz umožňuje nakupovať v zahraničí nevyhnutné priemyselné tovary. Tu je tiež sústredený takmer celý nepálsky priemysel.

Srdcom kultúrneho, náboženského a spoločenského života tejto hornaté krajiny je spomenuté údolie Káthmándu, najhustejsie osídlená časť celého N palu. Tu sa nachádza štvormiliónové hlavné mesto Nepalu Káthmándu — prečom Kantípr a iba pár kilometrov od neho ležia dva dvestotisícové mestá Patan a Badgaon, v minulosti hlavné mestá najväčších samostatných kniežaťstiev. V týchto troch mestách a ich okolí je sústredená prevažná časť kultúr, umenia, historických pamiatok, obchodu a súčasných najväčších investícií, a aj centrum dodnes rozšíreného pašeráctva.

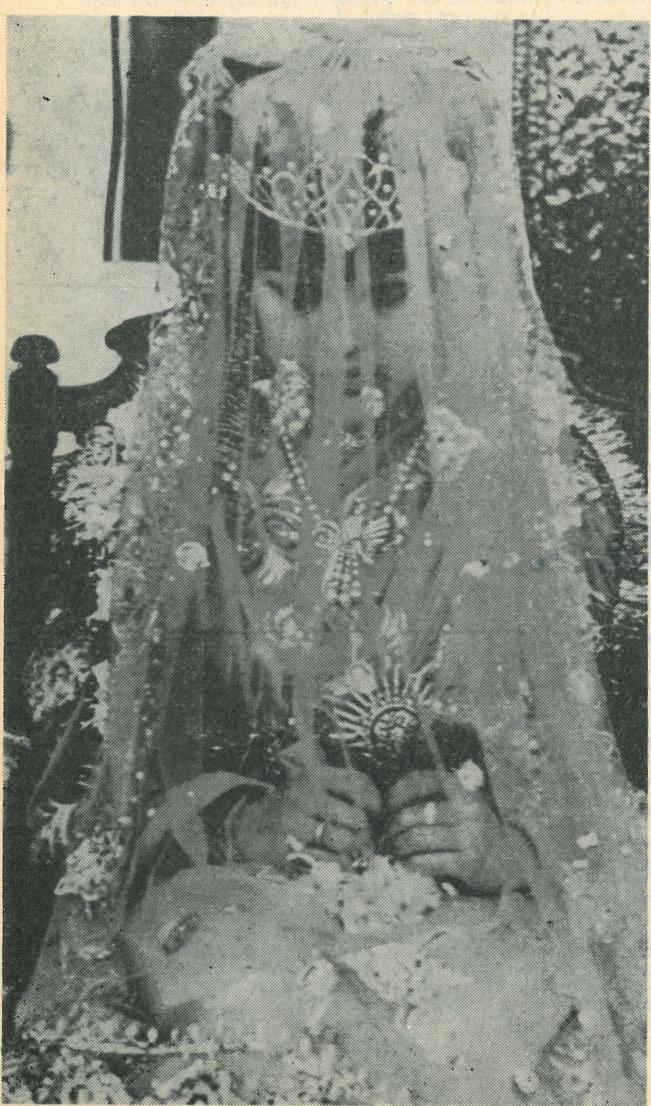
Nepal zjednotili kráľovia indického kmeňa Ghurkov, ľudu veľkých bojovkov, ktorí neraď bojovali za slobodu svojej krajiny, najmä proti britským pokusom o rozšírenie indickej kolonialnej perly o severné himalájske pomedze Napokon nátlak kolonialistov priviedol k moci rodinu Ránov, ktoré mnohí príslušníci sa stali skutočnými vládcami Nepalu, aj keď hlavou štátu bol formálne kráľ. Ránovia dedične obsadzovali funkciu predsedu vlády plných 10 rokov. Dedičné boli aj funkcie Ránov skoro vo všetkých úradoch, polícií a v armáde. Po celé toto obdobie Ránovia podporovali šírenie anglických vplyvov a udržovali v krajine najtemnejší feudalizmus. Zatvorili Nepal pred svetom. Obyvateľstvo žilo v biede, zaostalosti a nevedomosti. Ešte do dvadsiatych rokov nášho storočia udržoval sa tu zvyk upaľovania vdôv a iba roku 1924 bol zrušený otroctvo a oslobodených bolo vyše 52 000 otrokov. Ránovia udržovali početné háremy. Len posledný predsedu vlády mal vyše 500 žien a konkubínu. Manželstvá boli uzatvárané veľmi včasne. Už 10-14 ročné dievčatá boli zaviazané manželskými zväzkami. Mužovia mohli mať viac žien a ľahko sa rozvádzali. Teraz už je pomerne prísná kontrola. Muž môže mať iba jednu ženu a v krajine je pre chlapca osemnásť a pre dievča šestnásť rokov. Cudzinci, najmä Američania a expedície na zlădovatený vrchol najväčšej hory sveta, hore Malájsky Comolungmy (Everest) začali sem prenikať až po druhej svetovej vojne, a to ešte za osobitným povolením predsedu vlády.

Cesta nového života Nepalu sa začala 18. februára 1951, keď kráľ Tribhuwan otec dnešného monarcha Mahendru, opierajúc sa o ľudové sily zvrhol absolutistickú moc Ránov, nastolil konštitučnú monarchiu a nadviazal styky so svetom. Modernizuje sa štátny aparát, buduje priemyselné podniky, vodochopodárske zariadenia, založili štátnu banku a zaviedli vlastné peniaze — nepálske rupie, otvárajú sa školy, vznikla univerzita so štyrmi fakultami (právo, obchod, medicína, filozofia). Za technickým vzedlantom musí však nepálska mládež nadväzovať naďalej putovať do sveta. V posledných rokoch roľníctvo začalo používať umelé hnojivo. Zaviedli poštové a telefónické spojenie. Zlepšila sa i zdravotnícka situácia. Rostlivosť — iba v hlavnom meste postavili tri nemocnice. Jednu z nich s pomocou Sovietskej zväzu, ktorý sa zúčastnil aj na výstavbe viacerých podnikov a stavieb cest. Eudia začali lepšie žiť a za svoju prácu môžu si viac kúpiť prirodinu a domácnosť. Aj zrušenie kášt pomohlo zmeniť život krajiny, vedľa pričinu nižších vrstiev tzv. „nedotknuteľni“ nemohli na niektoré miesta až vstúpiť.

Nadviazanie politických stykov so svetom bolo pre Nepal uvoľnením z potreby anglickej nadvlády. Kráľovstvo spod Himalájí sa riadi politikou miernej koexistencie, vyslovuje sa proti kolonializmu a patrí ku krajinám prispievajúcim k upevneniu medzinárodnej bezpečnosti. V poslednom čase Nepal na vziaľ diplomatické styky s Bangladéšom.

Tažkosti, s ktorými musí mladý Nepal zápasieť po neblahom dedičstve, sú stále veľké. Preto aj keď za minulých dvadsať rokov sa veľa zmienilo v živote Nepalu, naďalej na mnohých miestach, najmä vzdialených od centra, sa nadáľ hľadá veľa biedy a zaostalosti. Ešte stále okolo 90% ľudí nevie čítať a písat, a 80% pôdy majú v rukách statkári udržiavajúci viac-menej feudálny systém. Síce moderné a široké asfaltové ulice hlavného mesta brázdia moderné autá, zahraničných značiek, ale chrabatý nosičov a mulice sú naďalej hlavným prestredek spojujúcim roztrúsené nepálske dediny s hlavnými centrami. Všetko v tejto krajine naráža na dopravu a cesty sú pre Nepal prvoradým problémom.

Spracoval: A.A.
Snímky: National Geographic, Kvety a archív.

Medzi pagodami hlavného mesta Nepalu, dominuje známa svätyňa Budhu viac ako 2000-ročná s vežou vysokou 80 metrov zakončenou zlatou kupolou (na ľavej snímke hore). Oči Budhu vymaľované na štyri strany sveta symbolizujú všadeprítomné oči boha. Celý chrám je zvonok ozdobený tisícami modlitebnych praporov.

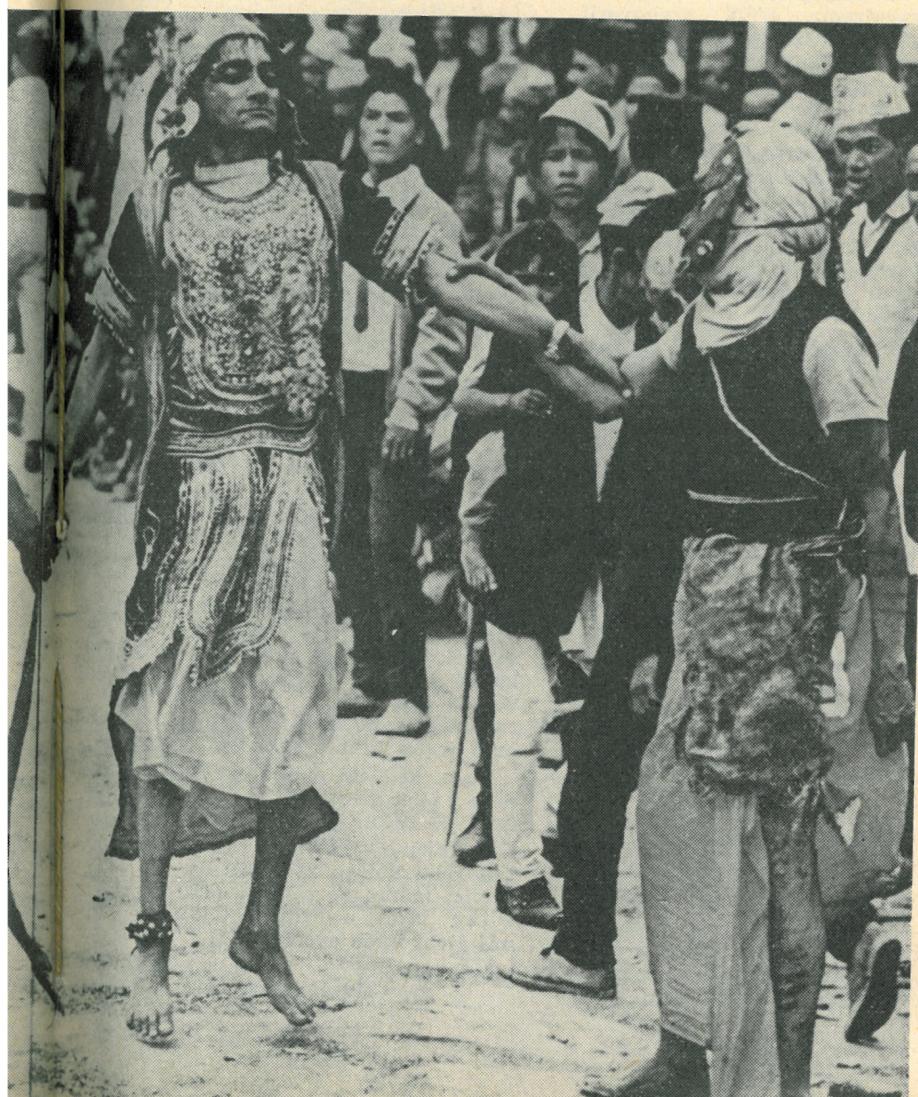
V neprehľadných unikátoch stredovekej architektúry nepálskych chrámov skvostom je chrám Kumari Devi. Chrám bohyne života s jedinečne vyrezávanými balkónmi, kde žije mladé dievča (panna), (ľava snímka) Veriaci jej pri návštive, keď sa objavi v okne, skladajú priam božskú poctu.

Na juh od Indie leží srdce Nepalu — zelené údolie Káthmánu s prilepenými na úbočiach úrodných svahov červenastými domčekmi. Za nimi sa vznášajú ešte vyššie, až na samotné temená kopcov, drobné, vystavané do posledného kúsku zeme, terasovité polička z ktorých monzúnový dážď každý rok zmyje životodárnú hlinu dolu do údolia. Odtiaľ ju musia pracovní roľníci a ich ženy opäť vyniesť do strmého vrchu v trstených košičkoch. Musia vyniesť aj hnojivá a potom, po krivoľakých chodničkoch vystavaných urodu zaniesť zase na chrbte do osád a miest a tam vymeniť za priemyselné výrobky potrebné v domácnosti. Je to tvrdá realita každodenného života v hornatej krajinе. Ale nielen polička sa vznášajú terasovite. Aj horalské domčeky prilepené na úbočiach tvoria neraz terasovité poschodia (pravá snímka hore).

Bohatý náboženský život dvoch najväčších ázijských náboženstiev — hinduizmu a budhizmu, ktoré v Nepali žijú v dokonalej harmónii, poverty, a legendy od starobylej minulosti podnes poznačujú život tejto krajiny. Pagody a pagodky, niektoré až zo 6. storočia pred našim letopočtom, vyzdobené hojne rezbami božstiev, zvierat, drakov, ale i erotických scén, tak ako kedysi dominujú nad súčasným životom. Tisíce pagod iba v Káthmánu, Bodggavne a Patane, dodávajú týmto mestám historickú patinu a svojou architektúrou pôsobia zláštnym dojmom. Všetko sa tu zdá dávnou minulosťou, ale i súčasnosťou. Niektoré náboženské obrady pripomínajú skôr karneval.

DOTYCZY NAUCZANIA JĘZYKA SŁOWACKIEGO NA SPISZU I ORAWIE

WYDZIAŁ OSWIATY PPRN W NOWYM TARGU WYJAŚNIA

W ZWIĄZKU Z PYTANIAMI JAKIE WPUŁNEŁY DO NAS NA NARADZIE W RABCE (24.-26.X.71) W LISTACH DO REDAKCJI I KTÓRE ZGŁOSZONO NA ZEBRANIU WYBORCZYM KOŁA TKCIS W ZUBRZYCY GÓRNEJ, ZWRÓCILIŚMY SIĘ DO WYDZIAŁU OSWIATY PPRN W NOWYM TARGU O UDZIELENIE NA NIE ODPOWIEDZI. PYTANIA NASZE DOTYCZYŁY:

- I. Jakie są perspektywy rozwoju słowackiego szkolnictwa podstawowego i średniego na terenie powiatu nowotarskiego?
- II. Czy istnieje możliwość modernizacji form ogłaszenia zapisów oraz samych zapisów dzieci na naukę języka słowackiego? Na przykład opublikowanie terminu zapisów w organie prasowym naszego Towarzystwa „Żivot”, wywieszenie plakatów w poszczególnych wioskach, obecność przedstawiciela naszego Towarzystwa w szkole podczas zapisów itp.
- III. Dlaczego dzieci w szkole podstawowej nie posiadają podręczników do języka słowackiego? Jeżeli nawet mają to sa to już bardzo stare podręczniki niezgodne z aktualnym programem.
- IV. Dlaczego nie zatrudniono w Wydziale Oświaty PPRN w Nowym Targu na stanowisku podinspektora dla szkół ze słowackim językiem nauczania nauczyciela z dobrą znajomością języka słowackiego?
- V. Kiedy rozpocznie się budowa szkół w Chyżnym, Podwilku, Podsarciu i Lipnicy Wielkiej-Skoczyki?

Niżej publikujemy w całości otrzymaną odpowiedź od Inspektora Szkolnego Wydziału Oświaty ob. Antoniego Słowakiewicza. Dziękujemy.

DO REDAKCJI „ŻIVOT”

Nasz znak: O.I-10/33/72 Data: 29.I.1972 r.

W ODPOWIEDZI NA TAMT. PISMO
WYDZIAŁ OSWIATY PPRN W NOWYM
TARGU W ZWIĄZKU Z ZAPYTANIAMI
PODANYMI W ZAŁĄCZNIKU INFOR-
MUJE:

I. Perspektywy rozwoju szkolnictwa podstawowego ze słowackim językiem nauczania oraz szkół podstawowych z dodatkową nauką języka słowackiego zdaniem Wydziału Oświaty uzależnione są przede wszystkim od stanowiska i życzeń rodzinnych narodowości słowackiej na Spiszu i Orawie.

Wydział Oświaty stosownie do obowiązujących zarządzeń ze swojej strony zapewni w każdym wypadku dodatkową naukę języka słowackiego dla dzieci narodowości słowackiej o ile tylko rodzice wyrażą życzenie, aby ich dzieci podjęły naukę języka słowackiego. Kiedy Wydział Oświaty może organizować naukę dodatkową języka ojczystego jest normowane zarządzeniem Ministra Oświaty z dnia 14 lipca 1966 r. (Nr SO-010-23/1/66), w sprawie planów nauczania w ośmiooklasowych szkołach podstawowych o 6 i mniejszej liczbie nauczycieli z niepolskim językiem nauczania oraz w ośmiooklasowych szkołach podstawowych o 6 i mniejszej liczbie nauczycieli z dodatkową nauką języka ojczystego (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 11, poz. 128 z 1966 r.). Punkt 2 i 3 tego zarządzenia zostało ujęty następująco:

1. „Na dodatkową naukę języka ojczystego przeznacza się dla uczniów klas II — VII po 3 godz. lekcyjne tygodniowo”.

2. „Jeżeli liczba uczniów w danej klasie uczących się języka ojczystego wynosi co najmniej 15 — należy organizować dla tej klasy oddzielną naukę tego przedmiotu i przy mniejszej liczbie uczniów w poszczególnych klasach należy prowadzić naukę w zespołach klas łączonych, przy czym zespół nie powinien liczyć mniej niż 7 uczniów a nie więcej niż 30 uczniów”.

OD REDAKCJI

* UWAŻAJM ZA SLUSZNE WCZEŚNIEJSZE INFORMOWANIE NA ŁAMACH „ZIVOTA” O TERMINIE ZAPISÓW DZIECI NA NAUKĘ JĘZYKA SŁOWACKIEGO W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH NA SPISZU I ORAWIE. SPRAWA SPROWADZA SIĘ JEDNAK DO OTRZYMYWANIA Z WYDZIAŁU OSWIATY ODPOWIEDNIEJ INFORMACJI I WE WŁASCIWYM CZASIE.

**) NADAL NIE WIEMY CZY TERMIN TEN JEST RÓWNOZNACZNY Z ZAPISEM NA NAUKĘ JĘZYKA SŁOWACKIEGO?

***) ODPOWIEDŹ NIE JEST ZGODNA Z TREŚCIĄ PYTANIA. CHODZI BOWIEM O ZATRUDNIENIE W WYDZIALE OSWIATY PPRN W NOWYM TARGU PODINSPEKTORA D/S SZKOLNICTWA SŁOWACKIEGO. ZAINTERESOWANE ŚRODOWISKO SŁOWACKIE ZE SPISZA I ORAWY POSTULUJE — JAK WIADOMO — ABA NA TO STANOWISKO ZATRUDNIĆ WYKWAŁIFIKOWANEGO NAUCZYCIELA WYWODZĄCEGO SIĘ Z ŚRODOWISKA NARODOWOŚCIOWEGO.

Inspektor Szkolny
(Antoni Słowakiewicz)

II. Dotyczczas stosowane formy ogłaszenia zapisów uczniów do szkoły były i są wystarczające i w pełni spełniają swoją rolę. We wszystkich miejscowościach wiejskich praktykowaną i wystarczającą formą ogłaszenia zapisów dzieci do szkoły na następny rok szkolny jest powiadomienie rodziców poprzez uczniów i komitety rodzinelskie. Na Spiszu i Orawie w ten sam sposób ogłasiane są równocześnie zapisy na naukę języka słowackiego.

Wydział Oświaty ze swojej strony nie widzi żadnych przeszkód aby zapisy dzieci na naukę języka słowackiego były dodatkowo podawane do wiadomości rodzicom narodowości słowackiej na łamach czasopisma „Żivot”.*

W bieżącym roku stosownie do zarządzenia KOS w Krakowie zapisy dzieci do kl. I-szej mają odbyć się w okresie od 2.II — 12.II. br. Zarządzenia normujące przeprowadzenie zapisów nie przewidują obecności przedstawicieli Towarzystwa w szkole w czasie zapisów.**

III. Jak informują kierownicy poszczęgólnych szkół wszystkie dzieci uczące się języka słowackiego posiadają potrzebne podręczniki do języka słowackiego. Ostatnio została wydana także czytanki słowacka dla uczniów kl. VIII-my, która przez szkoły została już zakupiona. Nadmienia się równocześnie, że Dom Książki w Nowym Targu dysponuje podręcznikami do języka słowackiego. Mimo starszych wydań niektórych podręczników należy stwierdzić, że program języka słowackiego przy pewnej inicjatywie nauczyciela może w pełni być realizowany. W tym zakresie bieżącej potrzebnej pomocy udziela nauczycielom kierownik ogniska metodycznego.

IV. Wydział Oświaty zatrudnia od kilkunastu lat na stanowisku kierownika powiatowego ogniska metodycznego języka słowackiego osobę, która posiada doskonałą znajomość tego języka w mowie i piśmie, jak również posiada potrzebny zakres wiadomości z zakresu historii, literatury, słowackiej oraz jazykoznawstwa słowackiego.

Zadaniem tegoż kierownika ogniska jest hospitowanie lekcji języka słowackiego, udzielanie uwag i instruktażu nauczycielom w razie potrzeby, przeprowadzać konferencje szkoleniowe, samokształceniowe w zakresie nauczania języka słowackiego.***

V. W okresie dotychczasowych 27 lat PRL w ramach inwestycji szkolnych wybudowano szkoły w następujących miejscowościach: w Jabłonce — budynek liceum, Orawce, Bukowinie, Podszklu, Harakubzie, Zubrzycy Górnnej Nr 1 i Zubrzycy Górnnej Nr 3, Lipnicy Wielkiej Nr 1, Lipnicy Wielkiej Nr 4, Nowej Białej, Durzynie, Niedzicy, Lapszance, Trybszu — a rozbudowano w Jabłonce Bory, Lipnicy Wielkiej Nr 5, Lipnicy Małej Nr 2, Krempachach, Czarnej Górz Nr 1, Czarnej Górz Nr 2.

Obecnie w trakcie rozbudowy jest szkoła Nr 2 w Zubrzycy Górnnej, a w Jabłonce rozpoczęto budowę 6-cio mieszkaniowego domu nauczyciela.

Z zaplanowanych budów do 1975 r. na Spiszu i Orawie to budowa szkoły we Frydmanie (1972—73), w Lipnicy Wielkiej „Skoczykach” (1973—74), w Podwilku centrum (1975—76), w Jabłonce — internat (1975—76).

Prócz powyższych budów w planie inwestycyjnym Wydziału Oświaty do 1975 r. przewiduje się także budowę szkoły w Chyżnym (w centrum wsi) i w Podsarciu w ramach czynów społecznych. Rozpoczęcie tych budów uzależnione jest jednak od partycipowania miejscowej ludności w kosztach budowy w przewidzianym w takich wypadkach procencie. Budowę szkoły w Podsarciu ujęto w planie na lata 1973—74, w Chyżnym natomiast na lata 1974—75.

Inspektor Szkolny
(Antoni Słowakiewicz)

ZELOV

Dne 15. prosince se v klubovně KSČaS v Zelově konala schůze výboru Společnosti, na níž bylo projednáno 170. výročí zakoupení Zelova českými osadníky, pětadvacetiletí založení KSČaS v Polsku a patnáctiletí založení OV Společnosti v Zelově.

Schůzce se zúčastnili: předseda ÚV Společnosti Jan Molitoris, tajemník ÚV A. Andrasík, delegát ze Spiše Fr. Kowalezyk a předseda městského výboru FJN, poslanec Sejmu Bronisław Cieniewski.

Schůzce zahájil předseda obvodního výboru KSČaS Jan Novák, který uvítal pozvané hosty a předal slovo předsedovi Společnosti J. Molitorsovi. Ve svém projevu J. Molitorsis hovořil o oslavách, které se budou konat v Zelově v letošním roce. Následovala diskuse, již se zúčastnil poslanec Cieniewski a řada členů Společnosti.

Býlo dohodnuto, že oslavy budou uspořádány v září a říjnu 1972, že budou trvat dny, v sobotu a v neděli, že se jich zúčastní soubory ze Zelova, Kucova, Spiše a Oravy a podle možnosti také soubory z Čech a Slovenska a že bude položena pamětní deska s českým a polským nápisem. Náklady spojené s oslavami bude hradit ÚV KSČaS, sály a nocleh pro přespání hosty zajistí předseda MV a výbor místního oddílu Společnosti, který také bude odpovidat za celkový průběh oslav.

Závazné organizační podrobnosti budou projednány na zasedání ÚV KSČaS, které se bude konat v Zelově v lednu t.r. a jehož se zúčastní zástupci Městského národního výboru v Zelově.

darila, aj počasie doprialo, aj dychovka hrala, boli prejavy a na koniec vystúpenia školských detí. Ako prvé vystupovali deti zo školy A — recitovali, spievali a tancovali „krakowiak“. Potom vystupovali deti zo školy B s programom pod názvom „trójnik“.

Cakala som, že potom budú vystupovať deti so slovenským programom, žiaľ nedočkala som sa. Rada by som vedela, ostatne nielen ja, ale aj iní účastníci slávnosti, keď nám zakazali vystupovať po slovenský? A keď skutočne je to tak, kto zakázal. Prečo deti zo školy so slovenským vyučovacím jazykom nemôžu predviesť program v jazyku, v ktorom sa učia? Kde máme ukazovať našu slovenskú kultúru? Iba v klubovni KSČas alebo na priadkach? Však u nás, v Novej Belej, kde väčšina obyvateľov je slovenskej národnosti mal byť pri takejto príležitosti aspoň desaťminútový slovenský program.

Dúfam, že patrie orgány nám odpovedia na tieto otázky.

Účastníčka slávnosti
(meno a priezvisko
v redakcii)

NIŽNÉ LAPŠE

Pri príležitosti 30. výročia vzniku PRS konala sa 9. januára t.r. v Nižných Lapšoch prehliadka ochotníckych divadelných súborov KSČaS zo Spiša a Oravy.

Podujatie bolo rozdelené na dve časti: v prvej bol referát o 30. výročí Poľskej robotnicej strany, v druhej prehliadka súborov.

Prehliadky sa zúčastnili: súbor z Podvika, ktorý predviedol hru Joža Korbačku Tri vrecia zemiakov, súbor z Kacvina — s hrou Svakra od Antona Strašimirová, súbor z Nedece s hrou Kubo od Jozefa Hollého a súbor z Lapšanky, ktorý predviedol Hriech od Jozefa Gregora Tajovského.

Ked si uvedomíme v akých fažkých podmienkach súbor nacvičujú, musíme konštatovať, že na prehliadke urobili skutočne všetko čo len mohli a ukazali dobrú uměleckú úroveň.

Kedže úroveň súborov bola vyrovnaná, porota, ktorej členmi boli predstaviteľia kultúrneho oddelenia ONV, okresného kultúrneho domu z Nového Targu, ako aj KSČaS, priznala dva rovnocenné prvé miesta súborom z Nedece a Podvika a dva rovnocenné druhé miesta súborom z Lapšanky a Kacvina.

Pozornosť si zaslúži aj fakt, že sála klubu RUCH, v ktorej sa konalo toto podujatie, bola preplnená do posledného miesta a dokonca niektorí divaci, ktorí sa neušlo miesto v hľadisku, stali na chodbe a pod blokmi. Celkove si vystúpenia obzrelo asi 400 osôb.

Počas predstavenia Obvodný výbor KSČaS v Kacvine zorganizoval zbierku na rekonštrukciu kráľovského zámku vo Varšave.

Augustin Andrašák

VEL'KÁ LIPNICA

V našej obci sa naposledy veľa zmenilo. V lete m.r. za pomocí okresu sme opravili cestu do Privarovky. V rámci svojpomocných práce ľudia pozvávali na cestu kamene (po 10 m²). Potom k nám poslali válec, ktorý cestu vy-

válcoval. Teraz sa hovorí, že na budúci rok má byť do Privarovky urobená asfaltová cesta. Všetci sa tomu tešíme, lebo dobrá cesta bude veľkou výhodou nielen pre nás, ale aj pre turistov, ktorých k nám prichádza stále viacej.

Zmenili sa aj pracovné podmienky. Na roli už nemusíme tak ťažko pracovať ako vložkedy. Máme rôzne polnohospodárske stroje, ktoré nám uľahčujú napr. výrovanie zemiakov. Vložkedy to bola veľmi ťažká práca. Máme aj kosačky, ktoré aj keď ešte nie sú tak dobre, ako by sme si želali, ale predsa nám vela pomôžu. Možno v nedálekej budúcnosti aj kosačky zdokonalia. V súčasnosti z jedného hektára máme trikrát väčšiu úrodu ako pred druhou svetovou vojnou a to iba vďaka tomu, že máme teraz dostatočné množstvá umeľých hnojiv.

S.V.

Ako vieme, uplynul už rok od 4. zjazdu našej Spoločnosti. Zo začiatku sa zdalo, že po zjazde v našich miestnych skupinách na Orave sa niečo zlepší. Ale teraz vidíme, že organizačná práca či to už v Privarovke alebo v Kicóroch, pokuľháva. Stále sú ťažkosti s klubovňami. Podľa mňa nie je to dobre, keď sa klubovňa čo istý čas sfahuje; bolo by oveľa lepšie, keby sme mali klubovňu na jednom mieste. Pociťujeme aj nedostatok inštruktorov, ktorí by nacvičovali súbory. Mládež pracuje na stavbách a v továrnach v Poľsku a v Česko-slovensku, preto nám chybajú aktivisti i organizátori a jednotlivci predsa nič neurobí.

Možno je to aj preto, že nie všade sa mládež na školách učí slovenčinu. Nie všetky školy majú správny prístup k vyučovaniu slovenčiny. Myslím, že bolo by dobre, ak by sme o tom spoločne pouvažovali.

S.V.

NEDECA

Od nášho čitateľa z Nedece sme dostali list, ktorý dolu uverejňujeme. O potrebách, o ktorých píše náš čitateľ sme už písali v správe M. Kaškiewicz z volebnej schôdze (čís. 5/71). Neskor sme sa ešte niekoľkokrát k tejto otázke vrácali. Na túto vec sme preto kladli taký veľký dôraz lebo v Nedece sú veľmi aktívni ľudia, miestna skupina a jej dobre pracujúci divadelný krúžok zoskupuje veľa mládeže, ktorá chce rozvíjať kultúrnu činnosť v klubovni, chce čítať slovenské knihy a tlač v tejto klubovni. Ale že chce, to ešte neznamená, že môže. Táto klubovňa totiž, okrem holých stien nemá nič. Veľké potreby má aj divadelný krúžok, preto nás ani neprekvapuje, že náš čitateľ je rozhorený.

Hneď po obdržaní tohto listu sme tieto otázky prediskutovali s predsedom a tajomníkom ÚV a môžeme označiť, že v najbližšom čase krúžok dostane harmoniku a vybavenie klubovne je zahrnuté vo finančnom pláne na tento rok. ÚV našim prostredníctvom uisťuje, že vidí tieto potreby, súhlasí s nimi a použiluje sa ich čím skôr realizovať.

Redakcia

„Uplynul už skoro rok od volebnej schôdze našej miestnej skupiny, na ktorej sa hovorilo, že dostaneme televízor a iné potrebné veci pre našu klubovňu, ale zatiaľ sme nič nedostali.

9. januára t.r. sa v Nižných Lapšoch konali pretekы divadelných krúžkov našej Spoločnosti, ktorých sa zúčastnili

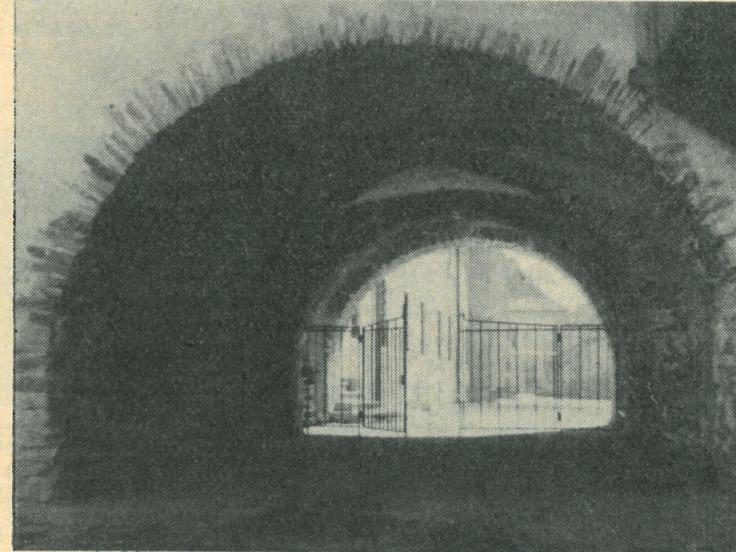
súbory z Kacvina, Podvika, Lapšanky a Nedece. Nás krúžok z Nedece spolu s krúžkom z Podvika obsadili prvé miesto. Tento výsledok sme dosiahli hoci skutočne nemáme dobre podmienky a nikoho nezaujímajú naše fažkosti, hoci veľmi často mrzíme v našej starej klubovni. Nepísame často do Života, lebo sa nechceme sami chváliť, ale boli by sme radi, keby ste si z času na čas pozreli, čo sa kde robí, aké súbory nacvičujú, a v akých podmienkach.

Keď sme nacvičovali divadelnú hru Kubo, mali sme hodne potiaží. Hra si vyžaduje veľa hercov a tak, keď sa zide tridsať ľudí, potrebujú

aj veľa miesta, ktorého nemáme. K tomu sme ešte v klubovni mali zimu, preto bolo treba veľa trpežlivosti, aby sme tú hru nacvičili. Pociťujeme aj nedostatok divadelných hier, nemáme z čoho nacvičovať. Už štyri roky prosíme, aby nám dali kroje, ale zatiaľ sme ich nedostali.

Teraz na fašiangy nacvičujeme slovenskú hru Kamenný chodníček a poľskú — Na wymiarze. U nás je už totiž taká tradícia, že vždy vystupuje nejaký súbor Spoločnosti, hoci len detský, ale vystupuje. Ale keď tak d'alej pôjde ako doposiaľ, že nam nikto nepomáha, bojim sa, že sa súbor rozpadnú“.

ČERVENÝ KLÁŠTOR

Spod kláštorné brány vidieť muzeálne časť areálu obnoveného kartuziansko-kamadulského kláštora v Cervenom Kláštore. Na snímke: Kláštorná brána — vchod do múzea.

Snímka: F. Soska

len československých, ale aj početných zahraničných turistov. Pieniny, Dunajec a starobylý kláštor i jeho múzeum sú už dobre známe na celom svete. Vedľa len v roku 1971 múzeum navštívilo vyše 33 000 ľudí. Len nedávno zreinštalovali národopisnú expozíciu a tento rok plánujú reinternáciu aj historickej časti. Vždy je tu čosi nové a zaujímavé. Pri prehliadke gotického kostola fascinuje chrámová hudba. Návštevnici si môžu vypočuť prednášky v rôznych jazykoch a je tu aj dostať propagáčnych materiálov. Poľskí turisti sa vyjadrujú o kláštore a múzeu veľmi pochvalne, o čom svedčia zápisu v pamätné knihe. Múzeum v kláštore vyhľadávajú aj naši krajania z okolity poľských dedín, ktorí nášli dobrú prácu a zárobok na Slovensku.

Medzi pozoruhodné zaujímavosti kláštora patria aj obnovené slnečné hodiny, ktoré sú prepočítané na zemepisnú dĺžku a šírku s určitým uhlom k slnku. Číferník týchto hodín so stylusom (rúčkou) je obrátený podľa svetových strán. Ešte aj dnes idú presne, samozrejme keď súčasťou slnka. Rovnako zaujímavé sú výsledky priniesli archeologicko-historické výskumy na tejto lokalite. Objavili tu o. i. staré základy a získali mnoho nálezového materiálu od rannej gotiky až po neskôr barok. Archeológovia pracujú nad nálezmi, ktoré spolu s výsledkami výskumov sprístupnia širokej verejnosti v novej expozícii, ktorá bude zobrazovať stavebnú minulosť Červeného Kláštora. V časti objektu má teraz svoj domov Slovenský fond výtvarných umení z Bratislavky, ktorý o. i. poskytuje aj služby turistom z Pienín. Majú tu vyhradené svoje priestory aj organizátori Medzinárodného pieninského slalomu. V ďalšej časti je umiestnené Kláštorné múzeum. Celá expozícia múzea je zložená z historickej, národopisnej a lekárenskej časti, ktorá nadväzuje na život mnichov z kláštora. O toto múzeum je z roka na rok väčší záujem nie-

S Pieninami a kláštorom je spojených veľa povesti o historických. Turisti sa živo zaujímajú o život dávnych pieninských pustovníkov, o Tri koruny, ale predovšetkým o pieninský flór, ktorá je bohatá na liečivé rastliny.

O tom všetkom, ako aj o histórii kláštora sa dozviete v kláštornom múzeu z úst veľmi ochotných a vedomosťami dobré fundovaných lektorov.

František Soska

NOVÁ BELA

Na záver besedy tajemník OV PSDS s. Kluszczyński hovoril o usnesených VI. sjezdu strany.

Václav Luštinský

Rok 1971 bol neobvyklý a vôbec nie ľahký. Bol to rok veľkého, každodenného úsilia miliónov pracujúcich podporujúcich program strany a nové vedenie, rok nápravy chýb a odstraňovania nedostatkov.

Ale zároveň bol to rok cítelných zmien pre všetkých pracujúcich miest a vidieka, rok zlepšovania pracovných a existenčných podmienok.

Výsledky a pokrok v tejto oblasti zhodnotil 6. zjazd strany. Roku 1971 celková priemyselná produkcia stúpla asi o 8%, celková poľnohospodárska výroba o 3%, reálne mzdy o 5% — prvýkrát v takej miere za posledných dvanásť rokov. Príjmy vidieckeho obyvateľstva stúpli asi o 15 mld zlých a boli dosiahnuté vďaka zvýšenej obilnej a živočisnej výrobe, ako aj v dôsledku zvýšenia výkupných cien za mäso, mlieko atď.

Počas predzajzdovej diskusie bola priležitosť pouvažovať o všetkom a hospodársky debatoval o veľkých a malých veciach. Neexistovali zakázané témy, hovorilo sa úprimne so starostlivosťou o budúcnosť.

Z úvah a návrhov státicov rúdi sa zrodil program ako budovať a rozvíjať našu socialistickú vlast. Program schválený na 6. zjazde strany plne zodpovedá miliom straníkov a nestraniíkov a jeho plná realizácia bude slúžiť upevňovaniu sily a autority nášho štátu, ako aj uspokojovaniu životných potrieb pracujúcich.

Nezabúdajme na slová prvého tajomníka UV súdr. E. Giereka, ktorý na zjazde konštatoval, že „... nadriadeným cieľom hospodárenia je systematické zlepšovanie životnej úrovne pracujúcich, vytváranie podmienok pre všeobecný rozvoj jednotlivcov, ako aj upevňovanie socialistických spoločenských vzťahov. Rast spotreby, zlepšenie hmotných i kultúrnych podmienok pracujúcich, je trvalým predpokladom koncepcie spoločensko-hospodárskeho rozvoja Poľska, ktorú vypracovala strana.“

Preto — čo ešte raz zdôrazňujeme — základnou úlohou pôsobenja je systématické realizujeme, je rast reálnych miedz o 17 až 18% za plnej zamestnanosti a celkový rast spotreby o 38%.

Je to veľký a vôbec nie ľahký program, a jeho splnenie závisí od každého z nás.

Poľnohospodárstvo, ako rozdohujúce odvetvie národného hospodárstva, má v tomto pláne najdôležitejšiu úlohu. Aby sme kryli rastúce požiadavky na potraviny, musíme stále viacej vyrábať. Roku 1971 bolo schválených veľa rozhodnutí týkajúcich sa poľnohospodárstva, ktoré priniesli bádateľné výsledky. Dosiahli sme priemernu hektárovú výnosnosť štyroch základných druhov obilia 23,7 q, čo znamená, že úroda roku 1971 bola o vyše 3,5 mln ton vyššia ako roku 1970. Súpis dobytka v decembri m.r. ukázal, že počet ošípaných sa zvýšil skoro o 6%. Základný problém spočíva v tom aby sme tento rast udržali a ne-pripustili k poklesu počtu dobytka a ošípaných, nakoľko v dôsledku sucha roku 1971 krmivová situácia v niektorých oblastiach krajiny nevyzerá najlepšie.

SMER:

ZVÝŠIŤ VÝROBÚ

Aké sú teda najdôležitejšie úlohy poľnohospodárstva a každého rolníka?

Za prvé — treba využiť každý kúsok zeme, aby neležala úhomrom, ale dávala úrodu. Štát bude používať prísnejsie kritéria voči všetkym, ktorí zanedbávajú pôdu vrátane s konfiškovaním tejto pôdy a jej odovzdáváním tým, ktorí na nej dobre pracujú. Zem musí dávať úrodu — to je heslo pre celý vidiecky aktív.

Za druhé — zimné mesiace treba využiť pre náležitú prípravu jarných prác. Treba pripraviť na siano dobré semená, zaobstaráť si minerálne hnojivá, zase rolnicke krúžky musia zabezpečiť stroje pre fažké jarné práce.

Za tretie — každý kto žije a pracuje na vidieku alebo pre vidiek musí sa oboznámiť s možnosťami nákupu jaderných krmív v každom obchode GS

preto, aby nadálej rozvíjať chov ošípaných, hydiny a dobytka. Treba popularizovať kontraktáciu obilia, mäsa a zemiakov, tým viac, že roku 1971 sme prešli z jednorocnej kontraktácie na dlhodobú, čo každému rolníkovi dovoľuje ukladať si vlastné výrobné plány zodpovedajúce jeho možnostiam.

Nemožno dopustiť, aby rolník musel hľadať zákazníkov, keď bude mať viac prasiat. Všetky prasatá dochované naviac musia byť vykúpené po dobrých cenách, aby rolník nemal straty iba preto, že dochoval viac prasiat.

Vidiek má veľký výrobný potenciál. V Poľsku pôsobí vyše 30 000 rolnických krúžkov, čiže zahrňujú až v 86% dedin. Krúžky zdržujú viac ako 2,5 mln členov. Vyše 20 000 rolnických krúžkov vyvíja také hospodársku činnosť ako napr.: výroba stavebných materiálov, mechanizačné služby, chemizácia atď. Krúžky vlastnia viac ako 100 000 traktorov.

Ale niekedy človek ma dojem, že rolnicke krúžky nie sú rolníckou organizáciou. Príliš často snažia sa ich riadiť rôzni poradcovia, ľudia, ktorí majú málo spoločného s krúžkami, lebo predovšetkým nie sú ich členmi.

Základnou otázkou, dôležitou pre dnesok a pre zajtrajšok je to, ako upevniť rolníku samosprávu v týchto krúžkoch. Ide o to, aby rolníci považovali krúžky za svoju organizáciu. Bude to možné iba cestou pozdvihnutia úlohy samosprávy. Doteraz veľmi často o mnohých otázkach rozhodoval iba sám predseda a predseda rolnický krúžok nie je „krúžkom predsedu“, ale všetkých rolníkov.

Realizácia uznesení 6. zjazdu dovolí oziviť spoločensko-hospodársku činnosť na vidieku.

Výsledkom tejto činnosti musí byť zvýšená poľnohospodárska výroba vo všetkých oblastiach. Na vidieku je dobre ovzdušie, rolníci podporujú nový program strany a túto priležitosť mal by využiť aktív pôsobiaci na vidieku. Pritom ani na chvíľu nesmie sa zabúdať, „že na samotnom ovzduší žito nerastie“, že predovšetkým treba predávať umele hnojivá a dobré, kvalifikované zrno.

D. Perun

MENEJ OBCÍ, ALE SILNEJŠIE

Už od 1. januára 1972 nastali podstatné zmeny v administratívnom rozdelení vidieka. Zrušili totiž 383 administratívne jednotky — obce (miestne národné výbory) a utvorili 31 nových. Iné boli pripojené k slabším obciam. Tak teda od 1. januára t.r. namiesto 4 671 MNV máme 4 319 obcí. Zrušené obce boli to väčšinou slabé administratívne jednotky, s nevelkým počtom obyvateľov a malým povrhom.

Zväčšenie obce majú teraz aj väčšiu plochu, sú hospodársky silnejšie, a čo je najdôležitejšie, majú početnejšie kadre pre obsluhu rolníkov.

Reorganizáciu previedli zatiaľ v deviatich vojvodstvach: Bielostockom, Bydgoszczkom, Gdanskom, Košalinskom, Olsztyńskom, Poznanskom, Śtettinskem, Vratislavskom a Zelenohorskem. Najviac obci zrušili v Poznanskom vojvodstve — vyše 80, a utvorili osiem nových. Sídlem nových miestnych národných výborov sú také sídliska, ktoré majú rozvojový charakter t.z. priemysel, dobre zorganizovanú obchodnú sieť a dobre upravené cesty. Nové MNV boli utvorené aj tam, kde do teraz neboli národné výbory.

NIEZABÚDAJME, ŽE...

Boli predĺžené termíny kontraktácie; tieto termíny končili už 31. decembra 1971. Aby sa umožnilo splniť plán kontraktácie na sto percent — termíny podpisovania zmluv na dodávky niektorých poľnohospodárskych plodín r. 1972 boli predĺžené takto:

— cukrovej repy, čakanky, hrachu, pohánky, priemyselných zemiakov, ako aj niektorých plodín pre ovocinársko-zeleninársky priemysel do dňa 31. marca 1972 r.

— pri zakladaní ovočných záhrad kontraktáčne zmluvy možno podpísať do 30. apríla t.r., zmluvy na dodávky liečivých rastlín môžu sa podpísať s Herbapolom do 28. februára 1972.

LEPSÍ, VRABEC V HRSTI...

Ludové príslovie hovorí, že „lepsí je vrabec v hrsti ako holub na streche“. Hlásenia z vidieka hovoria, že mnohí rolníci nekupujú teraz umelé hnojivá, keď je na to vhodný čas, ale ponechávajú si tuto činnosť na marec alebo dokonca na apríl. Sklady GS sú preplňené umelými hnojivami a sťažujú normálne fungovanie týchto obchodných stredísk. Mnohí rolníci namiesto toho, aby využili zľavy, ktoré by dostali pri včasnejšom nákupu hnojív, čakajú nevedno na čo a predseda mohli by týmto spôsobom uvoľniť zároveň cenné skladovacie priestory.

Umelé hnojivá mali by sa kupovať v zime. Domnievame sa, že na každom gádzovstve je dosť miesta v stodole alebo inom stavaní, aby rolník mohol v nich uskladniť hnojivá tak veľmi potrebné pre zvýšenie rastlinnej výroby.

Tento rok rolníci dostanú aj tzv. intenzívne druhy osevného obilia. Je dosť možné, že nie všetky okresy dostanú tieto druhy v dostatočnom množstve. Nové druhy budú sa predávať predovšetkým tam, kde je najlepšia pôda. Ale každý okres uskutočňuje reprodukciu intenzívnych druhov obilia a už teraz rolníci mali by si ich zaobstarávať.

(P)

Z KALENDÁRA NA — MAREC-BŘEZEN

V marci si už rolníci musia presne naplánovať jarné siatie, najmä preto, že za priaznivého počasia možno začínať siatie jarného obilia a kŕmnych rastlín. Polia hnojíme dusíkatými hnojivami, aby sme spevnili ozimné obilie (pšeniciu skôr bránime), okrem toho pred sejboru jarného obilia vysievame tri druhy hnojív, hnojíme lúky a pastviny, ako aj ovocné záhrady.

V marci pripravujeme priesadu pre pestovanie skorej zeleniny, koncom mesiaca sadíme ovocné stromy. Končíme aj čistenie stromov a zimné posety.

Bielime maštaľe, kravám obrezávame ratice, kôňom zvyšujeme kŕmne dávky.

Dalšiu časť článku venujeme zásadám skrmovaania siláže.

Siláž je veľmi hodnotným krmivom pre všetky hospodárske zvieratá. Kŕmna hodnota siláže je skôr taká ako hodnota kŕmiv, z ktorých bola siláž pripravená. Siláž obsahuje cenné kŕmne zložky: keď je napríklad pripravená z vysladených rezkov obsahuje uhľohydráty, iná napr. z vikokvetých rastlín — bielkoviny. Okrem toho siláž je bohatá na vitamíny a minerálne sole, ktorých je málo alebo vôbec chybujú v krmivách podávaných v zime.

Vďaka tomu, že obsahuje všetky potrebné kŕmne zložky, siláž má blahodárny vplyv na zdravie zvierat, rýchly rast mladých kusov, ako aj na produktivitu zvierat. Siláž zvyšuje chuf, preto je nesmerne dôležité najmä pre dojnice a pre jatočný dobytok. U plemenníkov vplýva prospešne na pochlavný pud.

Skôr ako začneme skrmovali siláž treba zistíť jej kvalitu. Dobrá siláž prijme voniu, podobne ako kyslá kapusta, má olivovo-zelenú farbu a štruktúru, ktorá dovoľuje rozlišiť listy a lodyhy silážovaných rastlín. Skazená siláž má ostrý neprijemný zápach, tmavohnedú alebo sedú farbu a je mazlavá, ničím neprípomína ten materiál, z ktorého bola urobená. Keď je siláž nekvalitná musíme si dať veľký pozor pri kŕmení. Takúto siláž môžeme dávať jatočnému dobytku, ale v žiadnom prípade nesmíme ľúmiť kŕmnu dojnice a teľatne kramy, mladé zvieratá, kone a hydinu.

Siláž, ktorú dávame zvieratám by mala byť vždy čerstvá, to znamená, že nesmí ležať príliš dlho po vytiahnutí z nádrže.

Obyčajne z nádrže berieme lenko siláže, kolko potrebujeme na jeden deň kŕmenia zvierat. Za každým treba však siláž v nádrži zabezpečiť pred vzduchom a mrazom a práve preto ju musíme dôkladne prikryť. Siláž, ktorú sme vytiahli z nádrže podávame zvieratám ihned, alebo ju uschovávame nedaleko maštale. V zime treba siláž pred kŕmením zohriatie. Siláž by sme nemali uskladňovať v maštali, nakoľko jej vôňou môže nasiaknúť mlieko. Preto aj dojnicam dávame siláž až po dojení a nie počas dojenia alebo pred dojením. Po každom kŕmení musíme žľaby dôkladne vyciistiť a siláž, ktorú dobytok nezožral, vyhodiť do kompostovej nádrže alebo do maštaľného hnoja. Najmenej raz za týždeň treba žľaby dezinfekovať hasebným vánponom.

Dobrú siláž môžeme dávať všetkým zvieratám. Zvieratá musíme postupne zvykať na siláž. Začíname od malého množstva, ktoré postupne zvyšujeme až dojdeme k plnej dávke asi za desa dní.

Najviac siláže používame pri kŕmení dobytka. Dojnicam by sme mali dávať asi 30 kg denne. Po otelení krava by nemala dostávať viac ako 10 kg siláže denne; posledný týždeň pred otelením vôbec sa nesmí kŕmiť silážou. Jatočnému dobytku môžeme dávať až 50 kg siláže denne. Teľatá môžeme kŕmiť silážou od troch mesiacov života; začíname 1 kg denne a keď teľatá majú šesť mesiacov môžeme im dávať až šesť kg siláže denne.

Pred kŕmením siláž treba rozdrobiť.

Pre jedného dojnicu určujeme denne asi dva kg siláže.

Koňom dávame iba vysoko kvalitnú siláž. Koň, ktorý pracuje, môže denne dostať do 15 kg siláže. Kobyle, ktoré plekajú žriebatá, už tri týždne po ožrebení môžu dostať malé dávky v množstve 2 — 3 kg dobrej siláže denne.

Siláž je cenným krmivom aj pre ovce, najmä pre kotné ovce a pre mladé. Dospelým ovciom môžeme dávať asi tri kg siláže denne.

Siláž by sme mali dávať aj hydine najmä v zime, keď je nedostatok čerstvých zelených krmív.

Pre jeden kus hydiny by sme si mali určiť dennú dávku: slierekam — 30 g, — kačicam — 60 g, morkám — 100 g, husam — 150 g.

Keď krmíme zvieratá silážou nesmieme zabúdať, aby sme ju zmiešali s patričným množstvom suchých krmív, to znamená — zrna, slamy a pliev. Je tiež nevyhnutné, aby sme pridali kŕmnu kriedu alebo minerálnu zmes, ktorú môžeme kúpiť v obecných družstvach.

S.D.

ČO NOVÉHO NA JARA V LETE 1972

Ešte sme uprostred zimy a diktátori módy už predvádzajú nové modely, ktoré majú byť vzorom pre jarnú a letnú módu 1972. Na tradičných módnich prehliadkach, ako aj na medzinárodných veľtrhoch v Paríži a v Talianku po prvýkrát odhalili tajomstvo budúcej sezóny.

Móda má byť pokojnejšia a bez väčších zmien. Tak teda klasické šaty; stále je moderná trojčaká dĺžka t.j.: siahajúca za kolena, do polovice kolien a do polovice stehien (tá posledná iba pre mladé dievčatá). Naďalej budú moderne dvojdielne šaty, v rôznych obmeneach, ako napr.: sukne, nohavice, blezéry, kabátiky,

Blúzky — sú najčastejšie košeľového strihu. Sú však veľmi rôznorodé a rôznofarebné. Tak teda sú jednofarebné, pastelové, ale aj čierne alebo tmavomodré (vtedy veľmi často majú svetlé lemovanie alebo biely golierik, manžety a kravatu) alebo — čo je ešte častejšie — majú najrôznejšie vzory a vzorky, tak tlačené, ako aj vyšívane. Na poslednom Parížskom veľtrhu Yves Saint Laurent navrhol blúzičky vyšivané čerešňami a k nim pomerne široké sukne s drobnými bodkami. Tak teda blúzka je opäť úborom samým pre seba.

blúzy, blúzky, svetríky atď. Naďalej sú moderne klasické košeľové šaty, jednoduché, ušité z ľahkej vlny a kremplinu, kostýmy — dvojdielne šaty, ku ktorým budeme nosiť blúzky (najčastejšie jednofarebné) košeľového strihu. Samozrejme aj naďalej plátiť to čo vždy, t.j. schopnosť vybrať si zo zahraničných módnich časopisov to, čo je vhodné pre naše podmienky, čo nás robí mladými a skrášľuje našu postavu. Jedným slovom musíme si zvoliť to, čo nam bude najlepšie slušať, a v čom sa budeme najlepšie cítiť. Iba taký postoj k móde má zmysel a prináša patričné efekty.

A čo v tohoročnej jarnej a letnej móde bude nové?

Musíme priznať, že pre signalizované zmeny a tendencie, ktoré majú vládnúť v móde je charakteristická príjemná silueta, rôznofarebnosť a možnosť kombinovať a meniť rôzne časti úboru.

Blezéry — podľa toho čo odporúča móda budeme nosiť k všetkým sukňam a šatám, sijeme ich z farebne pásikovaných látok, z kvetovaných a s látok s geometrickým vzorom. Tie na večer sú menej kričkavé, s klasickým strihom a širokými chlopňami.

Opäť budú moderne veľké kára, ale aj malé z hodvabných a vlnených látok. Kárované sijeme predovšetkým košeľové šaty, ale aj sukne. Ku károvaným blezérom nosíme jednofarebné sukne. Moderné sú aj skladané sukne, v tzv. „tenisovom“ štýle.

Nohavice sú rôzne. Úzke a široké, s manžetami a bez nich. Siahajúce po členky a také, ktoré iba zakrývajú kolena. K nohaviciam sú moderne dlhé a krátke kabátiky. Novinkou sú biele plátené nohavice, ku ktorým sa nosia kabátiky ozdobené nejakým námorníckym emblémom napr. kotou, a pletené košeľky modro alebo tmavomodro pruhované. Často namiesto kabátikov nosíme aj blúzky, ku ktorým pripláname námornícke goliere.

Veľmi moderne sú aj košeľové šaty s látok s obrovskými kvetmi. Satén a jednofarebné lesklé látky sú moderne pre veľmi mladé dievčatá, a pre staršie ženy na večer. Z týchto látok sijeme šaty, blúzky, a kostýmčeky. Moderné sú aj veľké goliere, dlhé kabátiky košeľového strihu, s vreckami a opaskom, ako aj ľahko rozšírené sukne.

Mýli sa ten, kto si myslí, že minišaty už nie sú moderne. Mladé dievčatá nosia mini najmä z lesklých látok a na večer aj celkom krátke, ako vidíte na snímke.

VIEŠ, ŽE...?

V období strachu pred cudzími, ktorý sa u dieťaťa prejavuje vo veku asi 8 mesiacov, dieťa sa nedá vziať na ruku nikomu cudzímu, dokonca vo vlastnom dome a medzi najbližšími. Strach pred cudzími sa neprejavuje u detí, ktoré sa horšie rozvíjajú a ktorým je to jedno, kto ich má na rukách; tento strach nemajú ani deti, ktoré vychováva viac osôb súčasne, napr. deti vychovávané v detských domovoch. Strach pred cudzími osobami prejavujú však spravidla deti vychovávané doma a dobre sa rozvíjajúce. Obyčajne keď dieťa má asi dva roky, prestáva sa bať cudzích ludí.

„Mladá hospodyňka“ z Lodže: mám pravdepodobne vlnkou kuchyň, protože súl a cukr vždy tvorí hrudky a jsou trochu vlnké. Co mám dělat?

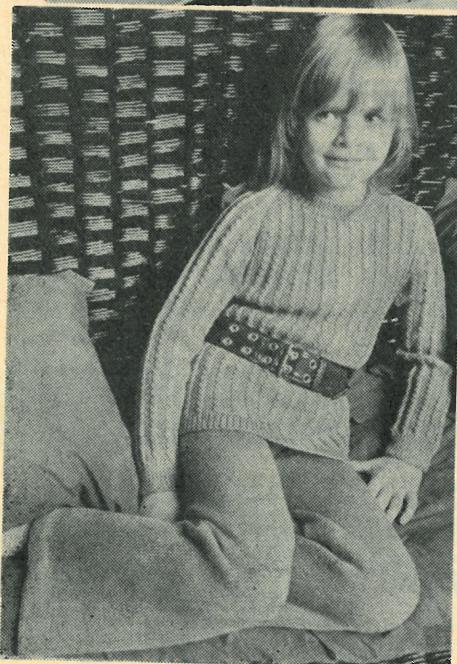
Radíme vám, abyste do solničky nasypala současně se solí několik zrnek rýže.

ODPOVEDAME

Rýže totiž dobре pohlcuje vlnku. Také na dno cukřenky položte malý sáček z gázy (2 × 2 cm), naplněný rýží. To jsou samozřejmě pouze částečně působící prostředky. Nejdůležitější je však to, aby v kuchyni nebylo vlnku. Vařte vždy v nádobách s dobré přiléhajícími pokličkami a pokud možno při otevřeném okně. Dbejte, aby kolem dřezu na mytí nádobí bylo vždy sucho. Nenechávejte ležet v kuchyni mokré utěrky. Větrejte! Ještě jednou — větrejte!

Aký je pôvod pomenovania „metro“? V slovníkoch som nenašiel vysvetlenie tohto pojmu.

Metro je skrátka francúzskeho pomenovania „chemin de fer métropolitain“ t.j. dráha hlavného mesta. Pôvodne to bolo pomenovanie iba parížskej podzemnej dráhy otvorennej roku 1900 pri príležitosti svetovej výstavy v Paríži, keď očakávali príchod miliónov navštěvníkov.

Vetky pleteniny sú naďalej veľmi moderne. Skutočným šlágrom sezóny sú šaty pletené na ihliciach. K dlhým vestám sú moderne kapucne a ako doplnok široka pánska na hlave tej istej farby ako vesta alebo svetrík. Malé vestičky zdobíme rôznymi zabavnými vzormi, ako napr. zvieratkami, autíčkami, ale aj znakmi zveratníka, alebo takými vzormi, ako vidíte na našich modeloch. Na snímke dolu pekná a praktická súprava, ktorú pre vašu dcérku si môžete sami urobiť.

V ankete Čo by podľa vás — Co blázniš?! — čuduje sa mala mať ideálna žena vyhral priateľ.

Ideálna žena by mala mať: loď začala topiť. Ženy majú pred MINI spotrebú, MIDI vzdelanie, nosť... MAXI plat.

Dvaja Škoti cestujú cez Atlantik, pravdaže trešou triedou. Patrick sa pripravuje k spánku a oblieka si kvetovanú dámsku nočnú košeľu, na hlavu si natahuje parochňu s dlhými vlasmi.

To je pre prípad, keby sa

MINI spotrebú, MIDI vzdelanie, nosť...

MAXI plat.

— No, čo skoro?

— Ze som sa skoro bránila!

Ked ma Tomáš chcel prvy raz pobožkať — rozpráva Táňa priateľke — bola som taká prekvapená, že som sa skoro...

— Že som sa skoro bránila!

Taková je teď móda...

Najnovší model jarného kostýmu a šiat pre moletky. Páci sa vám?...

SKOLSKÉ DETIV JABLONKE — MATONO-GACH.
SNÍMKA: M. KASKIEWICZ

O ČLOVEKU, KTORÝ KÚPIL SMIECH

Zil v istej malej dedinke veľký boháč.

Dedinčania boli chudobní a hladné ústa. Aby ne-pomreli hladom, predávali boháčovi obilie, dobytok, domy, polia a tak rad za radom všetko.

Za pár rokov sedliačikovia nemali už nič. Keď ich bie-da celkom priprala a už nemali na predaj ani len motyku, boháč si zmyslel, že kúpi od sedliakov smiech.

Dedinčania hľadne prichádzali a predávali boháčovi svoj smiech. Tak sa stalo, že v celej dedine sa mohol smiech iba boháč. Tá dedina sa stala najsmutnejšou na celom svete.

Raz boháč nechal zvolať všetkých sedliakov pred svoj dom. Začal im rozprávať

žarty a rozosmievaf ich. Ale nik sa ani len neusmial, lebo všetci svoj smiech predali.

Boháč vtedy povedal:

— Ja sa chcem smiať za vás všetkých!

A začal sa chichúnať.

— Teraz sa smejem za Petra — chachacha...

— Teraz za Pavla — chichichi...

A tak ďalej, boháč sa smial stále viac a viac.

Keď sa boháč začal smieať za dvanásťho sedliačka, smiech mu uviazol v hrdle a boháč sa zadusil.

V tej chvíli sa začala celá dedina smiať a smiala sa a smiala...

Dragan Lukič

..ŤUKALA.. — ..ŤUKALA..

Tukala, tukala jedna teta známa, až sa jej kľúčik na ťukanie zlámal.

Kúpila si teta teda papagája, nech jej kľúčik spraví, nech vysiela správy, nech však nevystrája.

Papagáj sa naučil telegrafnú reč, vyklopával bodko-čiarky,

kociarky a podkociarky, posielal ich preč.

Celé dni len o tom klopal, že po streche vrabec hopkal. Zob, zob zobrajal jačmeň z pôjdu, policajti po ňom pôjdu. Tuk, tuk, končim, sviečka zhasne, Čo si počul, ďalej daj. Pozdravujem všetkých krásne, pa, papápa, papagáj.

O PRÁCI BÁSNIKA — SPISOVATEĽA

Kristu Bendovú, autorku mnohých prekrásnych veršíkov a žartovných príbehov zo života detí, hádam ani netreba bližšie predstavovať. V krátkosti iba toľko, že sa narodila 27. januára 1923 v Kráľovej Lehote v železničiarskej rodine. Má viac súrodencov a pracovala ako redaktorka v rôznych časopisoch, napríklad v Ohníku a v Roháči. Teraz pracuje v rozhlase v Bratislave, ale súčasne usilovne píše pre deti.

Vypočujte si, ako si sama spomína na svoje prvé veršiky, ktoré napísala, keď mala 8 rokov. Vtedy jej fažko ochorela mamička a museli ju odviesť do nemocnice. Otecko za ten čas viedol s deťmi celú domácnosť, a tak musela i ona pomáhať pri domáčich práciach. Avšak stále myslala na chorú mamičku v nemocnici. Rozhodla sa, že jej napiše list, lenže nie taký obyčajný, cheela ju prekvapí i poteší. A tak o všetkom, čo sa doma robí, napríklad i o tom, že si braček nechce umývať uši, napísala svoje prvé veršiky. Otecko odnesol list do nemocnice a mamičke pri čítaní až slzy vbehli do očí, od radosti nad svojou dcérkou.

Iste vás bude zaujímať, čo ju priviedlo na myšlienku písat pre deti. Sama o tom hovorí asi toto. Raz ju veľmi rozbolel zub, nuž sa vybrala k lekárovi. A pán doktor rozhadol, že veru ten zub musí von! Dal jej injekciu, aby trhanie nebolelo. V tej chvíli vbehli do ordinácie dve malé deti pána doktora. Iba tak pre seba si žvtali akési veršiky. Počúva, počúva — a veda sú to jej veršiky, čo ona bola kedysi napísala! Lenže deti sa znova zasekli, nevedeli, ako tie veršiky pokračujú. Celkom zabudla, že ju zub bolí a už im chcela pomôcť dopovedať celú básničku. Lenže niekto ju predbehol — pán doktor! Aj on vedel tie veršiky naspamäť. Keď to videla, že nielen malé deférence, ale aj dospelí poznajú jej verše, rozhodla sa, že bude písat pre deti. A nakoniec, čo hovorí sama o svojej práci spisovateľa-básničky. Tvrdi, že práca spisovateľa alebo básničky sa nijako nepodobá práci iných ľudí, napríklad takých, čo prídu ráno do továrne, alebo do kancelárie a po 8 hodinách práce zasa zatvoria kanceláriu, alebo odstavia stroj a idú domov. Nie, básnik alebo spisovateľ si nemôže povedať, že napríklad zajtra ráno o 8. hodine si sadne za stôl, vezme pero a papier a začne písat básne, poviedky, atď. Spisovateľ i básnik musí najprv niečo zažiť, vidieť, počuť, hocikde na ulici, v prírode, dome, v závode, musí mu to utkvieť v pamäti a len potom si môže sadnúť a začať písat. Niekoľko razy sa jej vraj píše v noci, keď utíchné ruch v domácnosti, hluk na ulici, keď nepočuť od susedov rádio, televízor. Vtedy si sadne a píše, hoci i niekoľko nocí za sebou, kým nie je všetko na papieri, kým si nemôže povedať, že už je všetko hotové, že v mysli, v pamäti a v srdci na nič nezábudla. A za ten čas ju nezaujíma nič, akoby nič okolo seba nevidela, nepočula. A keď je hotová, zmocni sa jej zvláštne uľahčenie na srdci a pocit radosti a spokojnosti z dobre vykonanej práce — pre deti.

Nuž tak, práca spisovateľa — básničky sa teda celkom líši od práce iných ľudí, od iných zamestnaní, povolaní.

—fs—

MALÝ GAZDA

Dziny, dziny, dziny, mám prasiatko z hliny. Nechovám ho na šunky, hádžem doňho korunku. Počuj Žela, počuť Ela, už má v brušku korún veľa.

O týždeň a o mesiac bude korún ešte viac. Kúpim si ja potom za ne krásne lakované sane a keď bude zimný čas, odveziem aj vás.

25. VÝROČIE KSČaS

NAŠA VEL'KÁ SÚŤAŽ PRE MLÁDEŽ

AKO SME UŽ OZNÁMILI VYPISUJEME SÚŤAŽ KRESIEB PRE MLÁDEŽ.

HLAVNÁ TÉMA SÚŤAŽE: 25. VÝROČIE VZNIKU A PÔSOBNOSTI KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV A SLOVÁKOV V POLSKU.

KAŽDÉMU Z VÁS SA ISTE NATISNE OTÁZKA, ČO NAKRESLIŤ ALEBO NAMALOVAŤ NA TAKÚTU VŠEOBECNÚ TÉMU. CHCELI BY SME VÁM POMOCŤ, A PRETO VÁM NAVRHUJEME NIEKOĽKO TÉM. SAMOZREJME TÝMITO NÁVRHMI NECHCEME NIJAKO OBMEDZOVAT VAŠU INICIATÍVU A DÔMYSELNOSŤ, KTORÚ STE PREJAVILI POČAS NAŠICH PREDOŠLÝCH SÚŤAŽÍ.

VŠADE TAM, KDE DOCHÁDZA NÁŠ ČASOPIS, BÝVAJÚ OBYVATELIA NAŠEJ ČESKEJ A SLOVENSKEJ NÁRODNOSTI. SÚ ORGANIZOVANÍ V MIESTNYCH SKUPINÁCH KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV A SLOVÁKOV V POĽSKU. V RÁMCI SVOJEJ ORGANIZÁCIE VYVÍJAJÚ AKTÍVNU SPOLOČENSKÚ A KULTÚRNU ČINNOSŤ. FORMY TEJTO PÔSOBNOSTI SÚ RÓZNE. NAPRÍKLAD ORGANIZUJÚ RÓZNÉ SÚBORY, PRIPRAVUJÚ PROGRAMY PRE KLUBOVNE, ČÍTAJÚ TLAČ A ČESKÉ I SLOVENSKÉ KNIHY, ORGANIZUJÚ SCHÓDZE A STRETNUTIA PRI RÓZNYCH PRÍLEŽITOSTIACH ATĎ. ČESI A SLOVÁCI ŽIJÚCI V POĽSKU PRACUJÚ NA POLI, V ZÁVODOCH, ZAOBERAJÚ SA REMESLOM, A VÝSLEDKAMI SVOJEJ PRÁCE PRISPIEVAJÚ K CELKOVÉMU ROZVOJU KRAJINY. VO SVOJICH OBCIACH A OKRESOCH SA AKTÍVNE ZÚČASTŇUJÚ SVOJPOMOCNÝCH PRÁC A INÝCH PODUJATÍ TOHTO DRUHU A VÝZNAMNE SA PODIEĽAJÚ NA ROZVOJI ÚZEMIA KDE ŽIJÚ SPOLU S OSTATNÝMI OBČANMI POĽSKÉJ NÁRODNOSTI. NAŠI KRAJANIA SÚ AJ ČLENMI STRANY A INÝCH SPOLOČENSKÝCH ORGANIZÁCIÍ (NAPR. ROľNÍCKY KRÚŽOK, DOBROVOLNÝCH POŽIARNÝCH ZBOROV ATĎ), V KTORÝCH AKTÍVNE PRACUJÚ.

TENTO KRÁTKY PREHLAD O ÚČASTI ČLENOV KSČaS V POLITICKOM, SPOLOČENSKOM A HOSPODÁRSKOM ŽIVOTE NAŠEJ KRAJINY — KTORÝ OSTATNE POZNÁTE — TVORÍ SÚČASŤ CELKOVÝCH VÝSLEDKOV DOSIAHNUTÝCH NAŠOU KRAJANSKOU ORGANIZÁCIOU, KTORÉ CHCEME VAŠIMI KRESBAMI PREZENTOVAŤ PRI PRÍLEŽITOSTI 25. VÝROČIA KSČaS. ČAKÁME TEDA NA VAŠE PRVÉ PRÁCE, KTORÉ MÔŽETE ROBIŤ LUBOVOLNOU TECHNIKOU, ALE NEVYHNUTNE NA BIELOM KRESLACOM PAPIERI. NEOBMEDZUJEME ANI POČET PRÁC, TO ZNAMENÁ, ŽE KAŽDÝ ÚČASTníK SÚŤAŽE MÔŽE POSLAT LUBOVOLNÝ POČET KRESIEB DO KONCA TRVANIA NAŠEJ SÚŤAŽE, TEDA DO 1. JÚLA 1972. KEĎ BUDETE MAŤ NEJAKÉ POCHYBNOSTI VŽDY VÁM POSLÚŽIME RADOU A POMOCOU; PÍSTE TEDA DO REDAKCIE O VŠETKOM ČO VÁS ZAUJÍMA, NA VAŠE OTÁZKY ODPOVIEME PÍSOMNE.

VÝSLEDKY SÚŤAŽE UVEREJNÍME V AUGUSTOVOM ČÍSLE ŽIVOTA. NA VÍŤAZOV ČAKAJÚ VECNÉ ODMENY V CELKOVEJ HODNOTE 5.000 ZL.

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

Prawnik

NOWE USTAWY ROLNE

II

USTAWA O UREGULOWANIU WŁASNOŚCI GOSPODARSTW ROLNYCH

Z dniem 4 listopada 1971 r., to jest z dniem ogłoszenia ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych w Dzialekiku Ustaw ci wszyscy posiadacze nieruchomości wchodzących w skład gospodarstw rolnych, którzy posiadali te nieruchomości samoistnie (to znaczy jak właściciele, a nie np. jak dzierżawcy czy użytkownicy) stali się z mocy samego prawa ich właścicielami, jeżeli oni sami lub ich przednicy prawni objeli te nieruchomości w posiadaniu na podstawie nieformalnej

umowy (nie zawartej w formie aktu notarialnego) sprzedaży, zamiany, darowizny, umowy o dożywocie lub innej umowy o przekazaniu własności, o zniszczeniu współwłasności, albo umowy o dział spadku. Ci rolnicy, którzy posiadają nieruchomości nie przerwanie od lat pięciu jako samoistni posiadacze — stali się z mocy samego prawa właścicielami posiadanych nieruchomości chodzące weszli w ich posiadanie inaczej niż w drodze nieformalnej umowy z pośrednim właścicielem, z tym że jeżeli posiadanie uzyskali w złej wierze, nabycie nieruchomości nieformalnej następuje tylko wtedy, gdy posiadanie tej nieruchomości trwało co najmniej przez lat dziesięć.

Ustawa przewiduje, że mogą być przekazane na własność posiadacza zależnego, dzierżawcy lub właściącego z innego tytułu lub na własność Państwa nieruchomości rolne, na których właściciele nie gospodarują osobiste lub przy pomocy członków rodzin pozostających we wspólnocie domowej od lat pięciu z powodu stałego

zatrudnienia w innych zawodach niż praca w indywidualnym gospodarstwie rolnym albo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Nabycie nieruchomości przez posiadacza samoistnego stwierdza Wydział Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Wydział ten orzeka również o przekazaniu nieruchomości na własność dotyczącego posiadacza zależnego. Odnosząca decyzja podjęta zostaje w drodze wydania aktu własności ziemi. W sprawach zawanych i sporządzanych Wydział Rolnictwa może przekazać sprawę do rozpoznania Powiatowej Komisji do Spraw Uwłaszczenia. Od decyzji Wydziału Rolnictwa albo Państwowej Komisji do Spraw Uwłaszczenia przysługuje odwołanie do Wojewódzkiej Komisji do Spraw Uwłaszczenia, której decyzja jest ostateczna. Postępowanie w sprawie nabycia nieruchomości na rzecz Państwa z 50% wartości ustalonej wg. cen stosowanych przy sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych.

sności nieruchomości stanowi podstawę do ujawnienia nowego stanu własności w księdze wieczystej oraz w ewidencji gruntów.

Ażeby w przyszłości stosowano się do przepisów prawa cywilnego, przewidujących formę aktu notarialnego dla przekazania nieruchomości ustawą przewiduje, że Wydział Rolnictwa Prezydium Powiatowej Rady Narodowej wzywać będzie strony, które zawarły nieformalną umowę o przekazaniu nieruchomości, by zawarły umowę w formie prawnej przewidzianej lub przywrócić poprzedni stan posiadania w terminie 3 miesięcy. Po bezskutecznym upływie tego terminu stosować się będzie grzywny w celu przymuszenia, a jeżeli i ten środek okaże się bezskuteczny Wydział Rolnictwa może zadecydować o przejęciu nieruchomości na rzecz Państwa z 50% wartości ustalonej wg. cen stosowanych przy sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych.

W. FERFET

Weterynarz

POSTĘPOWANIE Z PRZYCHÓWKIEM

cz. I

Sposób postępowania z przychówkiem nie jest obojętny, gdyż corocznie choroby noworodków przynoszą duże straty. Dlatego też postaramy się w kolejnych artykułach przedstawić sposoby zapobiegania chorobom najmłodszego pokolenia naszych zwierząt hodowlanych.

Zapobieganie musi zacząć się jeszcze w okresie ciąży matki przez odporność

wiednie jej pielegnowanie i żywienie. Dotyczy to też i później samego noworodka, albowiem dobre warunki utrzymania i żywienia go, zapobiegają szeregu schorzeniom.

Pierwszą czynnością jaka należy wykonać przy noworodku jest oczyszczenie ze śluzu języka, oczu i nozdrzy co umożliwi mu swobodne oddychanie. Jeśli nowonarodzone zwierzę nie daje znaku życia, należy skropić mu głowę zimną wodą. Jeśli zabieg ten nie pobudzi go do życia trzeba zastosować sztuczne oddychanie. Polega ono na ułożeniu noworodka na grzbietie, uchwyceniu jedną ręką za przednie i drugą za tylne nóżki i równomiernym i równoczesnym składaniu nog do siebie (do pępku)

i wyprostowywaniu ich. Zabieg ten należy wykonywać przynajmniej przez 15 minut. Ważne jest aby matka wyliła noworodka, co umożliwia pobudzenie krwi. Jeśli jednak matka jest oporna, należy samemu wytrzeć go miękkim wiechkiem. Zwracam uwagę, że jeśli chcemy zastosować zimny wychód, nie należy zezwolić matce na wylizywanie. Następnym zabiegiem jest zabezpieczenie pępka do czego potrzebna jest jodyna i wymoczone w niej nici. Noworodka należy ułożyć na czystym prześcieradle lub czystej ściółce a następnie bardzo dokładnie umyć ręce. Jeśli pępowina nie przerwała się sama, przeniagramy ją w dwóch miejscach obok siebie w odległości 4 palców od

c.d.n.

HENRYK MĄCZKA

Zuzka

FĀNKY

Rozpočet: 250 g polohladkej múky, 30 g margarínu, 20 g práškového cukru, 1 žltok, 1/4 balička prášku do pečiva, 2-3 lyžice kyslej smotany (podľa potreby), 20 g práškového cukru na posypanie, sol, masť na vyprážanie.

Do preosiatej múky prrájame margarin, pridáme sol, cukor, žltok, prášok do pečiva, smotanu a výpracujeme husté cesto, trochu redšie ako na rezance. Cesto necháme asi 1/2 hodiny stáť. Potom ho vy-

vaľkáme asi na hrubku stebla, povykrajujeme rovnaké štvorcely, ktoré uholopriečne v strede prerežeme, jeden roh pretiahneme cez otvor a vyprážame. Nakoniec posypeme cukrom.

INDIÁNKY

Rozpočet: 6 bielkov, 3 žltky, 60 g práškového cukru, 120 g hladkej múky, lyžica vody.

Žltky vymiešame s vodom a lyžicou múky. Z bielkov ušľaháme sneh, pridáme cukor a došľaháme. Potom ho pridáme k vymiešaným žltkom a zlahka priemiešame preosiatu múku. Piškotové cesto vložíme do vrecuška s rúrkou a na plech prikrytý papierom vytlačame kôpky, ktoré v miernie teplej rúre upečie-

me do ružova. Z upečených piškotových pologúl vyrážame stred, spájame po dve a namáčame v čokoládovej poleve. Potom ich rozdelíme, do spodnej na výšime osladenej šláhačku a vrchnou prikryjeme.

BISKUPSKÝ CHLEBÍČEK

Rozpočet: 125 g masla, 150 g práškového cukru, 4 vajcia, 150 g hladkej múky, 50 g čokolády, 50 g mandľí, 50 g fig, 25 g hroziakov, 25 g pomarančovej kôry, 1/2 balička prášku do pečiva, 20 g práškového cukru na posypanie.

Maslo vymiešame s polovicou cukru a žltkami; z bielkov ušľaháme sneh, pridáme druhú polovicu cukru a došľaháme. Sneh, múku, čokoládu pokrájanú na rezance, posekané man-

dle, figy, hrozienska, pomarančovú kôru a prášok do pečiva zlahka primešame k vymiešanému maslu a dáme do vymastenej a mukou vysypanej formy. Pečieme v stredne teplej rúre. Upečený chlebik vyklopíme a posypeme cukrom.

**TĚM VŠEM, KTEŘÍ
NÁHODOU ZAPOMNĚLI PŘEDPLATIT
ŽIVOT NA ROK 1972
PŘIPOMÍNÁME, že
DO 10. BŘEZNA T.R.
MOHOU SI OBJEDNAT NÁŠ ČASOPIS
OD DUBNA DO KONCE ROKU.**

(PŘEDPLATNÉ NA
CELÝ ROK ČINÍ 9
ZLOTÝCH, DO CIZINY
12,60 ZLOTÉHO).

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍŽMI A ROZČILUJICÍMI VÁS ZALEZITOSTMI? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCE „ŽIVOT“ WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKÁCH NAŠEHO ČASOPISU A V DOPISECH.

ŽIVOT
czasopismo
społeczno
kulturalne

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie František Bednářík (Nowa Bielawa), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Cížková (Zelów), Józef Gribáč (Podwilek), Józef Griglak (Niepolomicz), Vladimír Hess (Lublin), Bronislav Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzica Dolna), Ján Krasič (Krempachy), Wacław Luščianski (Zelów), Lídya Mšálová (Zubrzica Góra), Lídya Mundialová (Kucov), Ignác Nižník (Myślenice), František Svetlík (Lipnica Mała), Ján Svintek (Piešťany), Ján Špernoga (Warszawa), Ružena Urbánová (Gęsiniec), Zofia Wasiełkowa (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i Korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tłumaczenia na język sławski — Elżbieta Stojowska. Weryfikacja stylistyczna tekstów słowackich — Ján Kacvinský. Korekta jęz. słowackiego Ján Špernoga. Red. techn. — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Joanna Deresz. „ŽIVOT“ ukazuje się około 15 każdego miesiąca.

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca:

Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE“ RSW „PRASA“, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-21-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, FOKSAL 13. TEL.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57. Cena prenumeraty krajowej: kwart. 3 zł, półroczn. 6 zł, roczn. 12 zł.

Inwestycje państowe, społeczne, zakłady pracy, szkoły, itp. mogą zamawiać prenumeraty wyłączne w miejscowościach Oddziałach i Delegaturach „Ruch“, w terminie do 28 listopada na rok następny.

Prenumeratorzy indywidualni mogą opłacić prenumeratę w urzędach pocztowych i w listonoszy, lub dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch“, Warszawa, ul. Towarowa 28 (w terminie do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty).

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch“, Warszawa, ul. Wronia 23, konto PKO Nr 1-6-100024.

Oddano do sklepu 15.I.72 r. Numer zamknięto 7.II.72 r. Druk Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa“, Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 11. A-67.

KALENDÁR 1972

FEBRUÁR — ÚNOR

1. UTOROK	Ignác	16. STREDA	Popoločná streda
2. STVRTOK	Hromnice	17. STVRTOK	Sylvia
3. STVRTOK	Blážej	18. PIATOK	Konštancia
4. PIATOK	Andrej	19. SOBOTA	Konrad
5. SOBOTA	Agata	20. NEDEĽA	NEDEĽA Leon
6. NEDEĽA	Dorota	21. PONDELOK	PONDELOK Eleonóra
7. PONDELOK	Richard	22. UTOROK	Marta
8. UTOROK	Ján	23. STREDA	Damian
9. STREDA	Apolónia	24. STVRTOK	Matej
10. STVRTOK	Jacek	25. PIATOK	Viktor
11. PIATOK	Modest	26. SOBOTA	Alexander
12. SOBOTA	NEDEĽA Greogr	27. NEDEĽA Gabriel	PONDELOK Makar
13. NEDEĽA	Zenon	28. UTOROK Faustina	UTOROK Roman
14. PONDELOK	vých. sl. 7.18	15. februára	vých. sl. 16.22
	záp. sl. 7.52		záp. m. 19.01
	záp. m. 7.52		záp. sl. 16.48
	vých. m. 6.53		záp. m. 6.52
	vých. m. 6.52		záp. sl. 17.42

MAREC — BREZEN

1. STREDA	Albín	8. STREDA	Beata
2. STVRTOK	Helena	9. STVRTOK	Katarína
3. PIATOK	Konegunda	10. PIATOK	Marcel
4. SOBOTA	Kazimír	11. SOBOTA	Konštancín
5. NEDEĽA	Fridrich	12. NEDEĽA	Bernard
6. PONDELOK	Viktor	13. PONDELOK	Kristína
7. UTOROK	Tomáš	14. UTOROK	Matilda
		15. STREDA	Klement

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERIME,
ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEĎ
POZRIE DO SNÁRA, AJ KEĎ TO POKLADÁ
ZA PRESDUDOK NÁSICH BABÍČIEK. KONEČ-
NE, VEĎ JE TO IHA ZÁBAVA. TAK TEDA,
KEĎ SA VÁM SNÍVÁ:

*
Blesk vidieť — hádky, neprijemnosti
— byt ním zasiahanutý — tažká nemoc
— vidieť ako udrie do domu — nešťastie
Clo platiť — zaplatiš niekomu odškodenie
Čakat niekoho — stojíš pred veľkou udalosťou
— stratit — okradnúť
— veľa ich mať — dostaňeš dobré miesto
— vidieť — upadneš do podozrenia
Farára vidieť — všetko ide podľa tvjho pria-
nia
Gymnázium vidieť — dosiahneš niečo v živote
Herca alebo herečku vidieť — budeš mať veľ-
ké výdavky
Hmyz vidieť lietať — budeš mať menšie straty
— byt ním pohryznutý — podvedúť
— mať ho na sebe — dobre si zarobiť
— biehy vidieť — zlí ľudia cheūťa priviesť do
neštastia
Jazvu mať — čestná staroba
Korunu na hlave vidieť — budú na teba útočiť
— nosiť — bohatstvo
— z kvečín — neskazená radosť
— zlatá alebo strieborná — dar
Padový medved — budeš milovaný
Maškarný ples — nie si čestný voči svojim
priate

lovenským územím prechádzala história, ktorá nebola nijako chudobná, ba ani okrajová, a to už od najstarších čias. Pokusíme sa vás, milí čitateľia, v niekoľkých čísłach našho časopisu, zoznať v krátkosti s dejinami Slovenska.

V staršej dobe kamennej, keď sa kého územia ešte dotýkal severný ľa-

východnom Slovensku, usadili prví ľudia: to bolo asi pred štyristošicí rokmi. Ich pracovným nástrojom bol kameň a pásny klin, teda prvá pomôcka ľovec vôbec. Kým človek urobil ďalší krok k civilizácii, trvalo to statisíce rokov. Objavenú lebkú neandertálca z Gánoviec pri Poprade odhadujú ako naštisticí rokov: pri nej sa nachádza aj nástroje, ako hrany, rydľa, čepele. V strednej dobe kamennej (spred desať až šesťdesiat rokov) už praobyvatelia Slovenska chovali domáce zvierata a pestovali obilie.

Prvé vyspelé svetové kultúry existovali v súm letopočtom. Niektorí izolované, postupne

sá ich stupňou dosiaľ cez Balkany až na Krym, kde sú výrobky zložené z mramoru, kameňa, žuly, kovu a keramiky. V miestnej dobe kamennej, ktorú datujeme do obdobia asi 5000 až 1900 rokov pred n.l., sa na Slovensku objavili prvé sídiska, pohrebiská, hlinené nádoby, obývacie miestnosti, pohreby s posmrtnou výbavou, ale ne je už aj horné Považie a Spiš, na strednom Považí a hornom Ponitri nachádzame z tohto obdobia medené predmety a zlaté ozdoby. Pre zaujímavosť — príbližne do roku 4200 pred n.l. daliuji geologovia veľkú záplavu, ktorá v Mezopotámii, známu ako potopu sveta, Egypt viedla už poznal obrazkové písma.

Okolo roku 1800 pred n.l. sa začína doba broncová. V Egypte vládne dynastia faraónov a na pokraji púste stojia pyramidy; v Egypťskom mori, najmä na Kréte, sa začína vek vyspejšej kultúry s bohatými paláciami. V Číne festivuje systém malých krajinovstiev, ktoré všecky podliehajú cisárovi, synovi nebies. No aj v Karpat斯kej doline, teda príbližne na terajšom území Slovenska, sa postupne začína objavovať vplyv egyptského sveta. Archeológovia nášli početné medené ozdoby, dyky, nože; bronzové výrobky sú stále rozmanitejšie, stavajú sa opevnené osady, rozvíjajú sa remeslá, po obchodných cestách do východnej Dúnavia prichádzajú na Slovensko tovary od Čierneho a Stredozemného mora. Surovinu — med získavajú obyvatelia z vlastných ložísk v severných karpatoch a na strednom Slovensku. Tým sa oblasť dnešného Slovenska stala jednou z najpočetnejších v strednej Európe. Popri kovolejárstve sa rozširovali aj kovorepectvo.

Až v roku 1200 pred n.l. začína prenikat na takmer celé územie, kde dnes žijú Pola-

ci, Česi a Slováci, Rud lužických vých polí, nazývaný tak, podľa slobodnejho chovávania mŕtvych. Je možné, že li predchodcovia najstarší Slováci istotou to vedá nemôže tvrdiť. V rokoch 800-400 pred n.l. začalo Slovensko používať železo, ktoré ní spôsob života. Na slovenskom území prvé kniežatstvá. Na nálezoch západného Slovenska poznať vplyvu ho Talianska, východoslovenské množstvo kultúry helénskej, obyvateľov čeli marábaf hrmčarskym kruhom, čeli iný, keď v Atenach zaviedli ustanovu a na Akropoli toho istého prve mramorové chrámy, v dobu Budha a Thales Milétsky. A na sa začína prudký pohyb, ktorý nám poznáči celý európsky svet.

Kelti, ktorí pôvodne žili kdesi nom a horným Dunajom, za štvrtom storočí pred n.l. výboje, a Grécku. V antickom svete povátovali popri Perzancoch a Skytoch nejšich a najvyspelejších, barbarskozačovali Rímania a Gréci všechny národy). Skutočne — Kelti neboli ukrími. Nadvážovali na lúžičanov, obhadovali sa obchodnými stykmi kom i Rimani. V dnešných jazykoch Čechach sa usídili ich kmeňia, ďalší majú Česi staré pomenovania, na Slovensku veľmi husto rozptýlení. Nadvážovali na lúžičanov, kovalejárstvo, šperkárstvo, kovanie skla. Kelti postupne obsadili aj na dolnom toku Váhu, Nitru, Ipľa a neskôr aj na východe. V teplisave, Zemplíne a iných mestách vytvorili veľké hrnciariske dielne, rozvíjalo sa sivo, kovalejárstvo, šperkárstvo, kovanie skla. Kelti postupne obsadili hovýchodnú Európu, dostali sa do roku 279 pred n.l. vyplenili povesrenie v Delfach) a do Maie Ázije, udalosti sa už nedozíť ani jeden Grékov: Sofokles, Eurípides, Sokrates, Platon.

V prvom storočí pred n.l. razili Bratislavu strieborné mince, pravdepodobne vensku, ktoré sa kvalitou výroby vo vývoji: na obzore sa objavili Najskôr, v roku 113 pred n.l., výboj Bojov do panónsko-slovenskej oblasti, v roku 9 alebo 8 pred n.l. dva knínenie — Markomani a Kvádi Keltov aj na slovenskom území, denim Marobuda vytvorili spojenecku germánskymi knežmi silný zväz od dnešného stredného Nemecka.

popolnictvo posobu po-
z, to už bo-
vanov, no s
jíma sa na
úplne me-
zemi vzní-
ch z hro-
v severné-
álezy nesú
ia sa nau-
objavili sa
dobe, keď
posy Iliadu
i Olympij-
i Solónovu
mesta stali
e, keď ži-
Slovensku
na onedlho
medzi Rý-
činajú vo
proti Rímu
zovári Kel-
trov" (ako
iba bojov-
kultúru a
osidlili ju-
mi s Gréci-
uhovýchod-
Bojov (od-
ne Bohe-
osidlili ju-
n.l. sa usí-
ťty, Hrona,
drajšej Brat-
ach založili
sa kováč-
sia aj spra-
vili aj ju-
Grécka (V
státní veštia-
zie. Týchto
z veľkých
krates ani
ili v okolí
čne na Slo-
nali riens-
razný obrat
i Germani.
Vtlačili čas-
ť, no v
germánske
— germánske
a pod ver-
u s inými
z stiahajúci
po stred-

ný Dunaj. Na rozdiel od Kelov boli viajaní bojovníkmi než remeselníkmi a stali sa vážnymi manom sa podarilo získať časť germanských kmeňov, z ktorých vytvorili kráľovstvo, jeho čelo postavili Kváda Vannia; mala byť živá hradba proti ostatným germanským kmeňom. Centrom Vanniovho kráľovstva bol jeho juhovzápadné Slovensko; nestalo sa však hranicou pokoja, ale hranicou neustálych bojov.

Rimania si vybudovali na severnej hranici a udržiavali tu (s menšími presunmi) svoje opevnenia od prvého desaťročia pred n.l. až do štvrtého storočia našej letopočtu. Ich najstarší tábor na slovenskom brehu bol pri terajších Rusovciach a ďalej v Iži pri Komárne. Menšiu stanicu začiatkom druhého storočia — a významne budovali si v nej aj vodovod a ústredné desaťročie, prvé na Slovensku. Z roku 179 pochádzia znamy nápis na skale pod trenčianskym hradom. Hlása vítažstvo cisára Marcia Aurelia a jeho syna Commoda, ktorí po dlhých a ťažkých vojnách vytlačili Markomanov a Kvádov z pravého brehu Dunaja a dosťato sa až k Hronu, Nitre, Váhu a Morave. Nasledujúci rok neskôr Commodus doholol s Germánmi pre Rim nevyhodnú hranicu na Dunaj. Marcus Aurelius bol vtedy už mlhy; ostatne po ľom podnes čítaná kniha Horovy krištáľovej prvej časti napisal „v krajinie Kvádov nad Granuou“, kde kdesi vo vojenskom tábore na brehu Hrona: je to nepochybne najvýznamnejšie dielo svetovej literatúry, ktoré na tento územie vzniklo.

V ňefazi rímskych staníc na pravom brehu Dunaja nastal nový ruch až do roku 376, kedy Veleninian I. prekročil opäť rieku a vybudoval tábor pri Šuranoch, len nedávno odkali halili archeológovia zvyšky iného tabora. Paci pri Trnave. Opäť prepukli boje, no bojom do uz posledné záchravy moci odumiera júcemu.

5. storočie prerátilo Európu hore noham výhnali z juhovýchodnej Sibíri divokých krovných Hunov, ktorí pri svojom napore na západ ničili všetko, čo sa im dosťalo cestov. Tak sa pred nimi dali na útek kmene Gótov, pred tým daňce a obrovská lavina, ktorá sa premieľa Európu, napokon zmiešala aj slabšiu Rímsku ríšu. V tom období aj na slovenské územie definitívne došiel Slovania, ktorívi pôvodné sídla boli niekde okolo Baitu. Prvým známym dátumom slovanskej doby na pôde Slovenska je rok 568 — rok avarského vpádu do Karpatských kótín.

ZNAmenie ZVieratníka

Do tohto znamenia vstupuje Slnko dňa 19. februára a zostáva v ňom, až po. marca. Vladcom zmenia je Jupiter a Neptún. Ludia narodené v tomto znamení majú obyčajne menšiu, zväčša vychudnutie postavu, a ohnuté držanie tela. Ich nohy sú trocne nemotorné. Pleť na tvorenie zvyčajne bledá. Tito ľudia vyzerajú trocha zasmienčie a lakovatne. Oči mamejú takmer vodnaté a bezrebole. Väzky veľmi jemne a nie príliš husté.

Po povahovej stránke sú hambliví, niekedy budia čierne zakrivenutých. Sú často lilkovi a neraz aj pri najmenšom podnete začnú plakat. Sú veľmi rozpočítii a častí.

Nikdy nemôžu o niečom rozhodovať. Dajú sa vplyvom. Chýba im rozhodnosť, sú kolísaví, často

žeme spoľahnúť, lebo sú veľmi obetaví. Keďže ich charakter je vratký a podlieha rôznym vplyvom, neprázdna dostanú aj do rozporu so zdokonalom. V duši sú úplne korektní a poctiví. Ale ak sú v zlom prostredí, neraz sa dopustia aj najhorších podvodov. Podobajú sa ľudom, ktorí žijú v tranne.

Radi cestujú po mori; najlepšie sa cítia pri vode, tam sú vari najpojomejši. Sú romantici a majú silnú fanúšiku. Ich typickou vlastnosťou je nedostatočný zmysel pre poriadok a rozrižitosť.

Tito ľudia by vôbec nemali pit alkohol. Radi majú dobré jedla a dobré víno. Veľkým nebezpečenstvom sú pre nich omamné jedy. Majú vyvinutý zmysel pre domácnosť, hostia sa u nich veľmi príjemne.

Rýb. Pri výchove detí národných v tomto znamení treba mať typezložosť, lebo sú veľmi precitlivé a neznesia výšťky. Pre tieto deti je typické, že majú sklon k lenivości a nepriaznku. K práci ich treba stále nabádať, súrit, tlaciť, lebo im chýba sila vôle. Od tejto nesamostatnosti si nevedia odvyníknúť. Ale vhodnou výchovou sa predsa len dá veta napraví.

Tieto deti mávajú dobrým a obyčajne aj dobrým

OD PRAVEKEJ TMY K PRVÝM SLOVANOM

Plastická rekonštrukcia ľadovca z mladšej doby kamenej (neolitu), ktorý obýval jaskynné priestory Domice (Homo sa diens fossiliis – pravček ľadovca). Dioráma V. Matusína v Múzeu Slovenského krasu v Liptovskom Mikuláši.

Juraj Alnec